

Aki Sakata-Henttonen

Klarinettiorkesterille sovituksia elokuvamusiikista: klarinetinsoiton ja musiikin hahmottamisen taitoja

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

16.5.2024

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Aki Sakata-Henttonen
Otsikko:	Klarinetti-orkesterille sovituksia elokuvamusiikista: klarinetinsoiton ja musiikin hahmottamisen taitoja
Sivumäärä:	39 sivua + 6 liitettä
Aika:	16.5.2024
Tutkinto:	Musiikkipedagogi (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto:	Soiton ja laulun opetus
Ohjaaja(t):	Annu Tuovila, MuT

Opinnäytetyössäni selvitän, miten tekemäni sovitus klarinetti-orkesterille voi innostaa oppilaita oppimaan musiikin hahmottamisen ja klarinetinsoiton taitoja. Olen tehnyt sovituksia klarinetti-orkesterille Studio-Ghiblin elokuvasta *Kikin lähettipalvelu*, joka on monille lapsille tuttu. Tein Joe Hisaishin säveltämästä elokuvan musiikista puolen tunnin esityksen.

Sovituksiani voi käyttää opetusmateriaalina käsittelemään musiikin hahmottamisen sisältöjä käytännöllisesti. Olen pyrkinyt ottamaan huomioon mahdollisimman paljon taiteen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden 2017 integroivan opetuksen ajatuksia.

Tekemäni sovitukset päätyivät Itä-Helsingin musiikkiopiston lukuvuoden 2023 kamarimusiikkiprojektin ohjelmaksi. Sovituksen harjoitukset on suunniteltu kokonaisuudeksi: niitä voi harjoitella sekä yksin että soittotunnilla opettajan kanssa, ryhmänä MUHA-tunnilla ja orkesterin tuttiharjoituksena. Oppilaskyselyn ja soittotuntikeskustelujen perusteella voi todeta, että klarinetti-orkesterin toiminta on onnistunut innostamaan oppilaita soittamaan ja antanut heille uusia taitoja sekä klarinetin soittamisessa että musiikin hahmottamisessa.

Taiteen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017 on mahdollistanut erilaisia tapoja toteuttaa integroivaa musiikinopetusta. Opinnäytetyössäni esittelen yhden tavan integroida soitonopetukseen musiikin hahmottamisen sisältöjä.

Avainsanat:	Klarinetti, klarinetti-orkesteri, sovitus, soitonopetus, musiikin hahmottaminen, yksilöopetus, ryhmäopetus, Kikin lähettipalvelu, Joe Hisaishi
-------------	--

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Author(s): Aki Sakata-Henttonen
Title: Kiki's Delivery Service: Arrangements of Movie Music for a Clarinet Orchestra to Support Learning Clarinet Performance and Fundamentals of Music
Number of Pages: 39 pages + 6 appendices
Date: 16 May 2024

Degree: Music
Degree Programme: Bachelor of Culture and Arts, Music
Specialisation Option: Instrument and Vocal Pedagogy
Supervisor: Annu Tuovila, DMus

In my thesis, I explore how new arrangements for a clarinet orchestra can get students interested in learning music theory and playing the clarinet. I have made new arrangements of music composed by Joe Hisaishi for *Kiki's Delivery Service* (1989), which is an animated film commonly known by children. The arrangements were played in a 30-minute chamber music concert first time in October, 2023.

The arrangement can be used as practical pedagogical material to learn fundamentals of music. During the arrangement process, I followed the principle of integrated tuition introduced in the Finnish National Curricula for the Basic Education in the Arts 2017.

My arrangement work was adopted as a program for a chamber music project at the East Helsinki Music Institute in 2023. Rehearsals of the arrangement was planned as a whole: it can be practiced by oneself, with a teacher during individual lessons, as a music theory group lesson, and as a whole orchestra. Student surveys and the conversations during the lessons indicate that activity of the clarinet orchestra was successful in making students interested in playing and giving them new knowledge in both clarinet performance and music theory.

The Finnish National Curricula for the Basic Education in the Arts 2017 has enabled different ways to approach and carry out integrated music education. My thesis shows one way to integrate instrumental tuition with the contents of fundamentals of music.

Keywords: Clarinet, clarinet orchestra, arrangement, instrumental teaching, music theory, individual lesson, group lesson, *Kiki's Delivery Service*, Joe Hisaishi

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Klarinetinsoittoa, musiikin kuuntelemista ja musiikin hahmottamista	3
2.1	Musiikin hahmottaminen, eli MUHA	4
2.2	Musiikin opetus Itä-Helsingin musiikkiopistossa	5
2.3	Opettajan haasteita	6
3	Sovitusprosessi	8
3.1	Sovitusten suunnittelu ja stemmojen jako	9
3.2	Sovitusten tarkoitus ja huomioita	11
4	Sovitusten esittely ja käyttö opetuksessa	14
4.1	Melodia-osuus jokaiselle	14
4.2	Yksilötunti - stemmojen helpontaminen ja muokkaaminen	15
4.3	Klarinetin soiton perustekniikkoja	17
4.4	Pieni ryhmäharjoitus	20
4.5	MUHA-opetus	24
4.6	Minimalistisen musiikin vaikutus opetukseen	28
5	Sovitusten käyttö ja oppilaiden palautetta	30
5.1	Kysely oppilailta	30
5.2	Kyselyn tulokset	33
5.3	Keskustelu oppilaiden kanssa	35
5.4	Tulosten arviointi	36
6	Pohdinta	37
	Lähteet	40
	Liitteet	43
	Liite 1: Käsikirjoitus (2 sivua)	43
	Liite 2: Videolista	45
	Liite 3: Konsertin käsiohjelma	46
	Liite 4: Oppilaskysely lomake (2 sivua)	47
	Liite 5: Tiedote tutkimuksesta (4 sivua)	49
	Liite 6: Suostumuslomake tutkimukseen osallistumisesta (2 sivua)	53

1 Johdanto

Olen ollut töissä Itä-Helsingin musiikkiopistossa vuoden 2022 syksystä lähtien. Opetuksessani olen tehnyt sovituksia klarinettiryhmälle pyrkien ottamaan samalla huomioon mahdollisimman paljon opetussuunnitelman perusteiden 2017 (TPOPS) integroivan opetuksen ajatuksia. Pyrkimyksenäni on ollut innostaa oppilaita soittamaan klarinettia ja antaa oppilaille hauskoja hetkiä, sekä kehittää itseäni klarinettipedagogina. Erityisesti musiikin hahmottaminen (MUHA) on ollut aihe, jossa halusin kehittää osaamistani pedagogina.

Klarinetin alkeissoittoon kuuluu paljon yksinkertaisia harjoituksia, kuten pelkkiä muutamien sävelten (e1, d1, c1) soittamista. Samalla oppilaan pitää oppia monta asiaa – soittimen ja lehden käyttö, soittoasento, ansatsi, puhallus, sormitukset, kielitys, nuotin lukeminen, jne. Riippuen oppilaista, kolmen sävelen harjoitus kestää joskus muutaman kuukauden tai jopa koko ensimmäisen lukukauden. Saman sävelen soitto on työlästä ja tylsää. Luokan ulkopuolella on saatavilla muutakin helppoa viihdettä ja välillä on haastava houkutella lapsia musiikkiharrastuksiin ja harjoittelemaan. Haluan opettajana antaa juuri aloittaneillekin kiivoja kokemuksia soittaa klarinettia.

Samalla olen etsinyt sopivia haasteita jo muutaman vuoden soittaneille oppilaille. Yritin löytää käytännönläheistä materiaalia, joka ei ole kuivaa tekniikka-harjoitusta, vaan tarpeeksi haastavaa ja toistavaa. Vuoden 2022 syksyn oppilaiden itsearviointikyselyssä ja keskustelussa esiintyi selkeästi kaksi asiaa - yhteissoitto ja elokuvamusiikin suosio. Sain opinnäytetyöhöni idean sekä epäonnistuttuani innostamaan erästä pientä oppilasta soittamaan klarinettia että oppilaiden toiveista soittaa elokuvamusiikkia: Mitä jos samanikäiset lapset tekisivät kavereille hauskoja musiikkiesityksiä? Näin aloitin tekemään sovituksia klarinet-tiorkesterille eräästä elokuvasta.

Sovitusyöissäni olen pyrkinyt yhdistämään sekä suomalaisen korkea- ja tasa-laatuisen opetuksen että kotimaani Japanin kaikille avoimen musiikkiharrastuskulttuurin. Aloitin klarinetinsoiton alakoulun puhallinorkesterissa 9-vuotiaana. Mielestäni Japanin melkein kaikille avoin kouluorkesteritoiminta on erinomainen asia. Olen soittanut paljon eri-ikäisten kanssa alusta asti ja se oli hauskaa. Toisaalta tunnistan myös japanilaisen musiikkiharrastuksen mallin heikkouksia: Niistä yksi on laadun epätasaisuus. Esimerkiksi vanhemmat lapset opettavat nuorempia orkesterissa. Ensimmäinen klarinetin soitonopettajani oli vuotta vanhempi kuin minä – 10-vuotias. Minäkin opetin nuoremmille heti seuraavana vuonna. Yläkoulun puhallinorkesterissani ei ollut opettajaa, joten johdimme itse orkesteria.

Oli iso yllätys minulle, että kun muutin Suomeen, oli vaikea löytää musiikin harrastamisen mahdollisuuksia. Suomesta on lähtöisin useita huippumuusikoita, joten oletin että täällä on hyvin aktiivista harrastustoimintaakin. Vasta kun opin ammattikorkeakouluopinnoissa suomalaisesta taiteen perusopetuksesta, ymmärsin että musiikin harrastaminen keskittyy musiikkioppilaitoksiin. Suomen taiteen perusopetus on pedagogisesti korkeatasoista musiikin opetusta, johon halusin yhdistää yhteissoittoa ja hauskuutta.

Klarinetinsoiton ja MUHAN integrointi ja oppilaita innostava yhteissoitto ovat Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2017 mukaista toimintaa. MUHAN opetus on ollut minulle haasteellista, joten valitsin sen yhdeksi painopisteeksi tässä opinnäytetyössä. Tekemällä klarinettiorkesterille sovituksia halusin antaa sekä alakouluikäisille lapsille että heitä vanhemmille nuorille mahdollisuuksia soittaa musiikkia yhdessä ja pitää hauskaa. Näen myös ryhmäopetuksen mahdollisuudet yhtenä taloudellisena opetustapana. Vaikka toivon, että tehokkuus ei olisi liian korostettuna opetuksessa, olen käytännöllinen ja realistinen - pitää löytää myös taloudellisesti kestäviä keinoja jatkaa musiikin opetusta laajasti.

Tässä opinnäytetyössä pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Miten sovitukseni voivat innostaa oppilaita oppimaan musiikin hahmottamista ja klarinetinsoittoa?
- Miten sovitukseni voivat käsitellä musiikin hahmottamisen sisältöjä käytännöllisesti ryhmässä?
- Miten voi yhdistää lasten nykykulttuuria sovituksiin ja soitonopetukseen?
- Miten sovitukseni tukevat klarinetin soiton perustekniikan opetusta?

Tämä opinnäytetyö on toiminnallista tutkimusta, jossa analysoin sovitustyön toimivuutta opetuksessa ja kehitän käytännönläheistä opetustapaa. Opetustavan onnistumista analysoidaan kyselyllä, soittotunneilla tapahtuneiden keskusteluiden avulla sekä oppilaita observoimalla.

2 Klarinetinsoittoa, musiikin kuuntelemista ja musiikin hahmottamista

Musiikin opetus Suomessa on järjestetty pääasiassa musiikkioppilaitosten kautta. Musiikkioppilaitosverkosto on kasvanut voimakkaasti 1970-luvulta lähtien, ja se kattaa lähes koko Suomen alueen (Antikainen, 2020; Urama, 2021). Musiikkioppilaitoksessa toteutetaan taiteen perusopetusta, perustuen lakiin (Laki taiteen perusopetuksesta 1998/633) ja asetuksiin (Asetus taiteen perusopetuksesta 1998/813). Nykyinen vuoden 2017 TPOPS perustuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, joka tuli Suomeen jo 1970-luvun kasvatuksellisen uudistuksen mukana (López-Íñiguez, 2017). Taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää opetusta. Oppilaat saavat valmiuksia ilmaista itseään ja voivat hakeutua taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen (Opetushallitus, 2017a).

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppilaan rooli on aktiivinen, ja opettajan roolina on tukea oppimista (Tynjälä 2004, 61). Tärkeää on oppilaan oppimisprosessi (Antikainen, 2020). Oppija rakentaa tietonsa aikaisemman tiedon perusteella. Oppimisen lähtökohtana ovat oppijan aikaisemmat käsitykset opiskeltavasta ilmiöstä. (Tynjälä 2004, 37.)

Vuoden 2017 TPOPS toi suuria muutoksia opetuksen käytäntöihin: tuntijakoa tai tasosuoritusvaatimuksia ei ole, ja opinnot jakautuvat perusopintoihin ja syventäviin opintoihin, jotka molemmat koostuvat neljästä tavoitealueesta:

- Musiikin esittäminen ja ilmaiseminen
- Oppimaan oppiminen ja harjoittelu
- Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen
- Säveltäminen ja improvisointi

(Opetushallitus. 2017b, 48, 50)

Koska näiden sisältöjen tuntimääriä ei ole enää määritelty, eri musiikkiopistojen välillä voi olla hyvin erilaisia opintokokonaisuuksia. Oppilaitoksissa pyritään löytämään uudistuksen käytännön ratkaisuja musiikin opetukseen (Antikainen, 2020). Koska opettajat opettavat yksilöllisesti, on myös opetustapoja yhtä monta kuin opettajia. Opettajan oma koulutustausta sekä arvot ja asenteet vaikuttavat opetussuunnitelmaan (Granström, 2021).

2.1 Musiikin hahmottaminen, eli MUHA

Yksi vuoden 2017 TPOPS:n tavoitealueista on kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen (MUHA). Useita erilaisia nimityksiä on ollut käytössä ennen MUHAa, esimerkiksi musiikin perusteet (Närhisalo, 2023). Vuoden 2002 OPS-perusteissa Mupeen kuului musiikin teoria- ja säveltapailu sekä yleinen musiikki-tieto. Vuoden 2017 TPOPS:ssa MUHAN tavoitteet perustasolla ovat seuraavat:

- Ohjata oppilasta kuuntelemaan omaa musisointiaan ja mukauttamaan sen osaksi soivaa kokonaisuutta.
- Ohjata oppilasta kehittämään musiikin luku- ja kirjoitustaitoaan.
- Ohjata oppilasta musiikin ominaispiirteiden tunnistamiseen ja rakenteiden hahmottamiseen.
- Tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi musiikin kuuntelijaksi ja kartuttamaan musiikin historian tuntemustaan.

(Opetushallitus. 2017b, 48)

Koska TPOPS ei määrittele, mitä käytännössä on opetettava, vastuu tavoitteiden toteuttamistavoista on musiikkioppilaitoksilla (Granström, 2021). MUHA-si-

sältöjä voidaan näin ollen opettaa joko omana oppiaineenaan kuten aiemminkin, tai ne voidaan myös yhdistää osin tai kokonaan muiden opintokokonaisuuksien kuten yhteissoiton tai soitonopetuksen alle (Pulakka, 2019).

2.2 Musiikin opetus Itä-Helsingin musiikkiopistossa

Opetan klarinetin soittoa Itä-Helsingin musiikkiopistossa (IHMO), jossa varsinaiset opinnot jakautuvat kuuteen tasoon: perusopinnot tasot 1-4 (T1-4) ja syventävät opinnot tasot 5-6 (T5-6) (Itä-Helsingin musiikkiopisto, ei pvm b). Perusopinnoissa oppilaat osallistuvat yksilötuntiin ja Muha-kurssiin, ja yleensä opiskeluvuotena 2-3 aloitetaan orkesteriin tai kamarimusiikkiprojektiin osallistuminen. IHMO:ssa on kolme puhallinorkesteria: Piiparit (T1 suorittaneet), Tuuliviiri (T2 suorittaneet), ja Itätuuli (T3 tai ylempää suorittaneet). Toisinaan tehdään myös kamarimusiikkiprojekteja, jollaisessa tämänkin opinnäytetyön sovitukset on tehty, mistä kerrotaan lisää luvussa 5.

Kaikille yhteisissä opinnoissa oppilaille on alussa 40 minuutin pääaineen yksilötunti ja 10 minuutin "Muha-intro"-tunti. Muha-introssa opetetaan musiikin hahmotusaineet pääsoittimeen integroituna ryhmässä. Muha-intro kestää useamman vuoden niin, että oppilas saavuttaa pääaineessa vähintään T1:n. Sen jälkeen T2:n aikana oppilas osallistuu Muha 1 ja 2 -kursseille, ja se jatkaa opintojaan Muha 3-5 -kursseilla (Itä-Helsingin musiikkiopisto, ei pvm a). Olen tehnyt näistä tiedoista taulukon (Taulukko 1)

Oppilaan taso	Yksilötunti	MUHA	Yhteissoitto
Vasta aloittaneet	40 min.	10 min. Muha-intro (periaatteessa oman instrumentin opettajan ryhmässä)	mahdollisesti kamarimusiikki
T1 suorittaneet	40 min. 45 min. (Muha 1:n suorittaneet)	Muha 1-2 (Muhan opettaja opettaa)	Piiparit-orkesteri ja kamarimusiikki
T2 suorittaneet	45 min.	Muha 3-5	Tuuliviiri-orkesteri ja kamarimusiikki

T3 tai sitä ylemmän tason suoritaneet	45 min.	Muha 3-5	Itätuuli- orkesteri ja kamarimusiikki
---------------------------------------	---------	----------	---------------------------------------

Taulukko 1. IHMO:n klarinetin soiton oppilaiden opintokokonaisuus

Täällä hetkellä opetan klarinetin soittoa vain vasta-aloittaneille ja T1 suorittaneille oppilaille sekä Muha-intro ryhmille. Kaikki paitsi tänä vuonna aloittaneet osallistuvat joko Piiparit- tai Tuuliviiri-orkestereihin. Olen myös mukana Piiparit- ja Tuuliviiri-orkesterien opetuksessa. Sovitukset on pääosin tehty Muha-intro ryhmäläisille ja tässä opinnäytetyössä keskitytään eniten noin 9-13-vuotiaisiin aloittelijoihin, jotka osallistuvat jo orkesteriin. Lisäksi tutkitaan, miten Muha-intro ryhmäläiset pystyvät soittamaan ylempiä tasoja tekevien kanssa ja miten eritasoiset oppilaat voivat soittaa yhdessä.

2.3 Opettajan haasteita

Opinnäytetyöni ensimmäinen ja tärkeä tavoite on se, että oppilaat innostuisivat soittamaan musiikkia. Sovituksissa voin käsitellä MUHA-sisältöä käytännöllisesti erityisesti ryhmässä. Tässä tutkimuksessa ”käytännöllinen” tarkoittaa sitä, että tunnilla opitut ja harjoitellut asiat tulevat esiin todellisissa teoksissa. On tärkeä, että opettaja itse ymmärtää, miksi asiaa opetetaan. McPherson (2022) käyttää sanaa ”contextualizing learning”, eli opetuksen kontekstualisoiminen. Hän kirjoittaa, että kun opettaja ei manipuloi oppilaita tekemään sitä, mitä opettaja haluaa, vaan aloittaa kertomalla syitä, se vahvistaa oppilaiden uskoa omaan itseensä ja siihen, mitä he voivat saavuttaa tulevaisuudessa. Oppilaan näkökulmasta on tärkeää, että hän pyrkii ”henkilökohtaisesti parhaaseen” tavoitteeseen. Näin ajattelemalla hän pyrkii todennäköisemmin ponnistelemaan ja ylittämään aiemman itsensä, suuntaamaan huomionsa ja pyrkimyksensä kohti tavoitetta, asiaankuuluvia tehtäviä ja saavuttamaan korkeamman tason, koska hän on innostuneempi ja energisempi ja keskittyy tehtävään jopa epäonnistuessaan. (McPherson, 2022, 124, 130.)

Närhinsalo (2023) kirjoittaa musiikkiopiston opettajan roolista MUHA-opetuksessa, että opettaja ei voi olla pelkkä tradition välittäjä. Opettajan täytyy osata

arvioida ja kehittää musiikillista osaamistaan ja pedagogiikkaa oppilaiden tarpeisiin. Tutkimusten mukaan opettajat tarvitsevat uudistustyöhön tukea, eivätkä pedagogiset muutokset onnistu pelkästään opetussuunnitelmia uudistamalla. (Närhinsalo, 2023.) Kehittyäkseni itse pedagogina, pyrin sovittamaan teoksen klarinettiorkesterille niin, että oppilaat voivat mielekkäästi oppia sekä klarinetinsoittoa että musiikin kuuntelemista ja hahmottamista.

Lasten opetuksessa on tärkeä huomioida innostamisen ja käytännöllisyyden lisäksi opettavien asioiden yhdistäminen lasten ympärillä olevaan kulttuuriin. Miten soitonopettaja voisi tuoda opetukseen lasten elämässä olevia kulttuurisia ja musiikillisia elementtejä? Lasten kehityksestä ja sen vaikutuksesta oppimiseen löytyy runsaasti tutkimuksia. 9-12-vuotiaiden kehityksestä tiivistän esiin opinnäytetyöni kannalta tärkeät seuraavat asiat:

Lapsen ajattelu kohdistuu enimmäkseen konkreettisiin asioihin. Monet 3.–4.-luokkalaiset oppivat uusia asioita parhaiten tekemällä niitä. Konkreettiset esimerkit ja käytännön toiminta helpottavat asioiden ymmärtämistä, vaikka kyky abstraktiin ajatteluun kehittyy koko ajan (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023).

Lapsella voi olla erityisiä mielenkiinnon kohteita, joihin hän jaksaa keskittyä ja paneutua. Hänen on helppo oppia asioita, jotka häntä kiinnostavat (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023).

Yhteissoitto voi olla merkittävä kokemus lapsille ja nuorille. Saarikallio (2009) kirjoittaa musiikkiharrastuksen vaikutuksesta nuorille sosiaalisessa kontekstissa seuraavasti:

Yhteiset musiikkiharrastukset tai konserttielämykset tarjoavat vahvoja yhteisiä kokemuksia, ja musiikkimieltymykset tarjoavat keskustelunaiheita ja vahvistavat kuulumista tiettyyn ryhmään (Saarikallio, 2009).

Yritän hyödyntää edellä kertomiani asioita klarinetinsoitonopetukseeni ja pohdin myös, miten klarinetin soiton perustekniikan opetusta voi integroida niihin. Yritän siis yhdistää oppilaan innostamisen, TPOPS:n, käytännöllisyyden, lasten ympärillä olevan kulttuurin ja klarinetinsoiton opetuksen opinnäytetyössäni.

3 Sovitusprosessi

Kun tein vuonna 2022 syyslukuvuoden lopussa itsearviointikyselyn, monet oppilaat vastasivat haluavansa soittaa musiikkia elokuvista. Valitsin elokuvamusiikkia opinnäytetyöni sovituksiin toivoen saavani oppilaiden mielenkiinnon kohteet ja motivaatiot kohdilleen. Entisessä työpaikassani kirjastossa sovitin ja esitin erilaisia musiikkisatutunteja lapsille. Näiden kokemuksen perusteella ajattelin, että Studio Ghiblin anime-elokuva sopisi erinomaisesti oppilailleni monestakin syystä. Ohjaaja Hayao Miyazakin ja hänen perustamansa Studio Ghiblin elokuvat ovat suosittuja lasten, nuorten ja jopa aikuisten keskuudessa ympäri maailman. Kuuluisia ovat mm. Naapurini Totoro (Miyazaki, 1988), ja vuonna 2003 parhaan animaation Oscarilla palkittu Henkien kätkemä (Miyazaki, 2001). Mutta valintani tärkein syy oli elokuvissa käytetty musiikki.

Moneen Miyazakiin elokuvaan musiikkia säveltänyt Joe Hisaishi on tunnettu säveltäjä, joka vieraili myös Suomessa ja esiintyi Helsingin kaupunginorkesterin kanssa vuonna 2023 musiikkitalossa. Ollessani konsertissa huomasin heti, että yleisön kirjo oli paljon laajempi kuin yleensä, ja siksi näen hänen musiikissaan paljon mahdollisuuksia laajentaa musiikin harrastajapiiriä. Konsertin käsiohjelmassa lukee, että Hisaishin sävellystyylillä on rakentunut nimenomaan minimalistisiin kuuluville hitaille ja vähittäisille harmonioiden muutoksille (Helsingin kaupunginorkesteri, 2023). Hisaishi toteaaakin ”Se, että juureni ovat minimalistisessä musiikissa on totta kai vaikuttanut elokuvamusiikkiini. Ilmaistakseni vaihtuvia tunnelmia kohtauksissa kirjoitan tietenkin melodioita, mutta käytän usein myös minimalistisia keinoja. Pidän itseäni ehdottomasti minimalistina.” (Helsingin kaupunginorkesteri, 2023). Mielestäni Hisaishin sävellykset ovat erinomaista opetusmateriaalia, koska hänen minimalistisiin sävellyksiinsä kuuluva elementtien toisto soveltuu hyvin soittoteknisiin harjoituksiin.

Studio Ghiblin elokuvista valitsin Kikin lähettipalvelun (Miyazaki, 1989), jonka aiheena on noin 13-vuotiaana tytön itsenäistyminen, minkä ajattelin sopivan erinomaisesti oppilailleni myös ikänsä puolesta. Noitatyttö Kiki muuttaa pois kotoa löytääkseen oman paikkansa, noitien perinteiseen tapaan. Hän tapaa Leipomon Osonon ja kotiutuu uuteen kaupunkiin aloittamalla oman lähettipalvelunsa. Kiki joutuu vaikeuksiin, kun hän menettää lentokykynsä, joka on hänen tärkein identiteettinsä noitana. Kun kaupunkiin vierailulle saapunut ilmalaiva riistyy myrskytuulen mukana kiinnityksistään mukanaan Kikin ystävä Tombo, Kiki yrittää pelastaa Tomboa vaarasta ja saa lentokykynsä takaisin. Välillä tulee koti-ikävä, mutta Kiki rakentaa uutta elämää merenrantakaupungissa. Osonon ja Tombon lisäksi elokuvassa tärkeänä henkilönä on maalari Ursula, joka tukee Kikia vaikeuksissa. Valitettavasti Ursulan kohdat eivät mahtuneet sovitustyöhöni niiden pituuden takia.

3.1 Sovitusten suunnittelu ja stemmojen jako

Ensimmäiseksi tiivistin tarinan juonen ja asetin tarinan tekstien väliin musiikin kohdat. Valitsin musiikkikappaleet, tavoitteena kokonaisuuden kestoksi noin 30 minuuttia yhtenä esityksenä siten että musiikkia on noin 20 minuuttia ja tekstiä enintään 10 minuuttia. Päädyin minuuttimääriin lapsiyleisön keskittymiseen sopivina pituuksina kirjaston musiikkisatutunnin kokemusten perusteella. Musiikkisatutunnissa oli noin puolikas tarina ja puolikas musiikkia, mutta tällä kertaa tein sovituksen enemmän musiikkipainotteiseksi.

Elokuvan musiikista on ainakin kaksi eri versiota: Soundtrack CD-levystä löytyy 21 kappaletta ja Image Album CD-levystä 12 kappaletta musiikkia (Hisashi, 1989a ja 1989b). Valitsin niistä noin 20 minuuttia musiikkia tekstiosan juonikohtiin sopiviksi, ja niistä tuli yhteensä 10 kappaletta.

1. On a Clear Day 晴れた日に
2. Departure 旅立ち
3. A Town with an Ocean View 海に見える街
4. The Baker's Assistant パン屋の手伝い

5. Starting the Job 仕事はじめ
6. Late for the Party パーティーに間に合わない
7. A Propeller Driven Bicycle プロペラ自転車
8. I Can't Fly! とべない!
9. Gust 突風
10. The Old Man's Push Broom おじいさんのデッキブラシ

Tarkoituksena on, että ensimmäistä kappaletta toistetaan esityksen loppukappaleena, ja sovitukset esitetään yhtenä kokonaisuutena teksteineen, mutta on myös mahdollista esittää yksittäisiä kappaleita. Kappaleiden valinnassa on huomioitu myös MUHAa ja klarinetin soiton opetusta, kuten kerron lisää seuraavassa luvussa. Kokonainen käsikirjoitus löytyy liitteestä (Liite 1).

Kirjoitin sovitukset MuseScore 4 -ohjelmalla. Lähteenä olivat valmiiksi pianolle tehdyt sovitukset (Hisaishi, 2008). Nuottikirjasta löytyy pianolle sovitettua 35 kappaletta molemmista aiemmin mainituista CD-levyistä. Kaikkien sovitustyössä käyttämieni kappaleiden sovittaja on Kage Kyoko. Lähteeksi olen merkinnyt Hiaishin nimen tekijänä, vaikka kirjassa ei ole mainittu kirjan tekijää eikä muuta tietoa kirjasta paitsi ISBN-koodi ja kustantaja.

Vaikein kohta oli stemmojen määrän päätös, koska en ollut varma moniko lapsi pystyy osallistumaan esitykseen. Tein aluksi 11 stemmaa jokaiselle oppilaille erikseen, mutta ne olivat periaatteessa 3-5 äänisiä, jottei soitto romahtaisi kenenkään poissaolon takia. Osallistujien varmentuessa päädyin tiivistämään ensin viiteen stemmaan ja sitten taas laajentamaan 10 stemmaan, kun sovitukset päätettiin ottaa käyttöön opiston kamarimusiikkiprojektina. Stemmojen jako päättyi lopulta seuraavaksi:

- 1.-3. stemmat: T2 tai ylempää suorittaneiden ryhmälle
- 4.-6. stemmat: vuosi tai kaksi vuotta sitten T1 suorittaneiden ryhmälle
- Oppilas osaa soittaa C-/B-duuria sujuvasti, tuntee molliasteikkoja (luonnollinen, harmoninen, melodinen)
- Esim. enharmoniset sävelet ja kromaattinen asteikko ovat vielä kohtalaisesti uusi asia

- 7.-10. stemmat: Muha-introlaisille tai vasta T1 suorittaneiden ryhmälle
- Oppilas osaa klarinetin perusasiat ja orkesterin perustoimintaa esim. kapellimestarin seuraamisen ja useamman tahdin taukojen laskemisen, mutta orkesterin toiminta on vielä kohtalaisen uusi asia
- 7. ja 8. stemmat: Oppilas osaa soittaa F-/G-duuria, a-mollia sujuvasti ja on tutustumassa keskirekisterin soittoon
- 9. ja 10. stemmat: Oppilas ei ole vielä soittanut paljon mm. 16-osia, synkooppeja ja 6/8-tahtisoitusta

Sovitusten ensimmäisenä askeleena yritin levittää kaikille stemmoille eri musiikkirooleja, jotteivat tietyt stemmat jäisi saman toistoon, esimerkiksi niin että 1. stemma soittaa jatkuvasti melodiaa ja sooloa tai 10. stemma soittaa aina koko nuottia. Siksi ensimmäiseksi mietin melodian jaon 10. stemmalle, tavoitteenani oli, että jokainen stemma soittaa jotain melodiaa soolona. Olisin voinut käyttää viidelle tiivistettyä versiota myös isossa ryhmässä, mutta kymmenelle tehtyä versiota voi käyttää paremmin pienen Muha-intro -ryhmän opetuksessa yhteissoittomateriaalina. Projektin loppupuolella kaksi fagottioppilasta ja opettaja osallistuivat myös harjoituksiin ja esitykseen, mutta en kirjoita fagotista opinnäytetyössä enempää.

3.2 Sovitusten tarkoitus ja huomioita

Sovitukseni on tarkoitettu opetusmateriaaliksi koko musiikkiopiston klarinettioppilaille pois lukien juuri aloittaneet oppilaat, siten että eri ikäiset ja tasoiset voivat soittaa yhdessä. Sovitus huomioi klarinetin ominaisuuksia, yksilö- ja ryhmäopetusta sekä MUHA-opetusta.

Sovitukseni huomioi klarinetin ominaisuuksia ja perustekniikan opetusta. Muha-intro ryhmä -tasoisten opetuksen näkökulmasta tärkeät klarinetin erikoisominaisuudet ovat transponoiva soitin, rekisterinvaihto, duodesimi intervalli, enharmoniset sävelet ja niiden sormitukset, sekä yksiääninen soitin. Klarinetin soitonopetuksessa käytetään eniten B-klarinetiä, ja tässä työssä käytetyt sävelnimet ovat aina B-vireisellä. Vaikka absoluuttisten sävelnimien opetus on hyödyllistä

ja aiheen tutkiminen olisi mielenkiintoista transponoivan soittimen opetuksen kontekstissa, tämä työ ei käsittele sitä aiheen laajuuden takia.

Klarinetin ääniala jakautuu kolmeen rekisteriin: matala- eli chalumeau-rekisteriin (e-b1), keski- eli clarino-rekisteriin (h1-c3), ja tai korkea- eli altissimo-rekisteriin (cis3-c4). Rekisteri on laaja aihe klarinetin soitossa - kuuluisa klarinetin ja musiikin pedagogi Paul Harris käsittelee rekisteriä melkein 30 sivua klarinettia käsittelevän kirjansa 230 sivusta (Harris, 2022). Harris erottelee kolmen rekisterin lisäksi (g1-b1) erikseen kurkkuääneksi ("Throat Register", Harris, 2022). Kyseinen äänialue ei ole vaikea soittaa, mutta on tärkeä, koska klarinetilla siihen on vaikea muodostaa kauniisti resonoivia ääniä. Koska siihen ei yleensä paneuduta aloittelijoiden opetuksessa, en käsittele sitä tässä työssä.

Aloittelijoille opetetaan yleensä pelkästään matalarekisterin ääniä ensimmäisten 1-3 vuoden aikana. Siirryttäessä opettamaan rekisteriläppien käyttöä ja keskirekisterin soittoa, jotkut kokevat sormitusten oppimisen hyvin haastavaksi (Firon, 2016). IHMO:ssa oppilaat aloittavat tyypillisesti keskirekisterin harjoitusta hie- man ennen T1:n suoritusta, usein Muha-intron loppuvaiheessa. Eräs oleellisista oppimishaasteista on rekisterinylitys matalan- ja keskirekisterin välillä (a1/b1-h1/c2), jonka opettamiseksi sävellajin opettaminen aloitetaan usein F- ja G-duurista (Eskelinen, 2003). C-duurin harjoitus, jossa nuoteilla ei ole etumerkkiä ja jossa asia olisi siten helpoin hahmottaa, tulee vasta a-mollin ja B-duurin jälkeen. Tämä opinnäytetyö keskittyy aloittelijoihin eikä käsittele keskirekisteristä korkearekisteriin vaihtoa.

Klarinetin ominainen piirre on se, että rekisteriläpän intervalli on duodesimi, ei oktaavi kuten muissa puupuhaltimissa, joita ovat nokkahuilu, huilu, oboe, tai saksofoni. Lisäksi klarinetista löytyy erilaisia sormitusta samalle sävelelle. Eri- tyisesti oikean ja vasemman pikkusormien käytön oppiminen, enharmonisten sävelten lukeminen ja sormitusten yhdistäminen on usein hankalaa aloittaville. Pikkusormien käytöstä löytyy erilaisia itsenäisiä harjoituksia (Harris, 2022, 157-158). Tämä tulee vielä haastavammaksi duodesimi- intervallien takia, kun oppi- laat alkavat opettelemaan keskirekisteriä, jossa esimerkiksi pieni-as:n sormitus

hyppää es2:een rekisteriläpällä, ja oppilaan pitää oppia assosioivat enharmoniset sävelet (as-gis, es2-dis2) ja niiden nuottien lukeminen. Oppilasmallisella klarinetilla pieni-as tai es2 ovat mahdollisia yleensä vain yhdellä sormituksella, mutta pieni-e, -f, -fis ja niiden duodesimit h1, c2, ja cis2 - sävelillä voidaan tehdä kahdella sormituksella. Siten on hyvin tyypillistä, että Muha-introlaiset taistelevat oppiakseen ensimmäiseksi keskirekisterisävelen äänen muodostamisen, ja sen lisäksi heidän pitää oppia sävelten nimiä, nuottien lukemista ja sormitusten yhdistämistä.

Sovitukseni on tehty niin, että kaikille stemmoille on sovitettu haastavia kohtia mahdollistaakseni jokaiselle haastetta harjoitteluun. Oletuksena on, että oppilas käy yksilötunnilla ennen ryhmä- ja tuttiharjoituksia, jotta yksilöopetuksessa voidaan käydä klarinetin soiton perustekniikkoja ennen siirtymistä ryhmä- tai tuttiharjoituksiin. Soiton tekniset haasteet ovat räätälöitävissä yksilötunnille esimerkiksi vähentämällä säveliä, jolloin oppilas voi miettiä mitkä ovat tahtiosoituksen painotukset, lomasävelet tai fraasien rungot, vaikkei hän tietäisikään näitä termeinä. Oppimateriaalini keskittyy kokemuksen kautta oppimiseen: jotkut asiat siinä voivat olla haasteellisia tai jopa liian vaikeita joillekin Muha-introlaisille, mutta tarvittaessa räätälöimällä helpommaksi niillä voidaan esitellä oppilaille uusia asioita.

Samalla yritin huomioida, että pätkien yhteissoiton voi järjestää ryhmittäin. Sovitukset keskittyvät Muha-intro ryhmäläisiin, jotka soittavat stemmat 4-10. ja ovat noin 9–13 vuotta vanhoja aloittelijoita, jotka ovat jo suorittaneet T1 tai aikovat suorittaa T1:n lähiaikana. Sovitus huomioi ryhmäopetusta huolellisesti käsittelemällä esimerkiksi harmoniaa: klarinetti on monofoninen soitin ja intervallien hahmottamista ei voi tehdä visuaalisesti kuten kosketinsoittimilla. Laajennetulla tekniikalla klarinetti voi soittaa moniäänisesti, periaatteessa yhdellä klarinetilla ei voi soittaa sointua tai melodiaa ja säestyksen osaa yhtä aikaa. Siksi sovitukset pyrkii hyödyntämään Muha-intron ryhmän opetusmuotoa ja sovitusten harmoniaa voidaan soittaa ryhmässä.

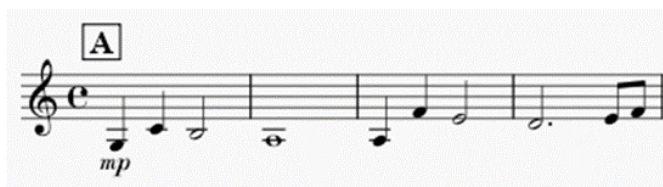
Kun kaikki sovitukset olivat valmiina, tein MP3-äänitteet opetusta varten MuseScore 4-ohjelmalla. Äänitteitä kuunneltiin sekä MUHA-tunnilla että kotona kotitehtävänä jakamalla linkit äänitteisiin oppilaille. MUHA-tunnin opetuksessa olen käyttänyt omia äänitteitä, alkuperäisiä sinfoniaorkesterin version äänitteitä ja puhallinorkesterille sovitetun version äänitteitä. Kaikki käyttämäni materiaali, mukaan lukien CD-levyt ja netissä olevia videot, löytyvät lähteistä. (Hisaishi, 1989a, 1989b, 2008. Joe Hisaishi Official, 2020). Olen tehnyt myös videolistan opetusta helpottamaan (Liite 2).

4 Sovitusten esittely ja käyttö opetuksessa

Tässä luvussa poimitaan esimerkkejä ja selitetään lisää sovituksen yksityiskoh-
tia. Sovituksessa on huomioitu melodian jakamista kaikille oppilaille, stemmojen yksilöllistämistä kullekin oppilaalle, yksilötunnin käyttöä perustekniikoiden opet-
tamisessa ja siten sujuvoittamaan yhteissoittoa, MUHA-sisältöä ja lopulta Hi-
saishin minimalistisen filosofian vaikutusta sovitukseen opetusmateriaalina.

4.1 Melodia-osuus jokaiselle

Sovituksessa jaoin ensimmäiseksi 2. ja 5. kappaleen melodiaa 9. ja 10. stem-
moille, koska niiden soittajien on oletettu olevan eniten aloittelijoita. 2. kappa-
leen nimi on Departure, eli ”lähtö”, ja pyrin ilmaisemaan sovituksella sitä, että 2.
kappale kertoo tarinan päähenkilön Kikin kehitystä ja itsenäistymistä. Päätee-
maa on muutettu kolmeksi eri tasoiseksi rytmisesti ja koristeilla (Kuvat 1-3), ja 2.
kappale on sovitettu myös mahdolliseksi soittaa pianon säestyksellä.

Kuva 1. 2. kappale, tahti 17-20, stemmat 9 ja 10.

haastavassa ympäristössä, joten korkeahkojen odotusten asettaminen on oleellista, jotta oppilas saavuttaa parhaan tasonsa (McPherson, 2022, 129). Yksi esimerkki muokattava materiaalista löytyy sovituksen 3. kappaleesta (Kuva 5).

Kuva 5. 3. kappale, tahti 45, stemmat 1. ja 7-10.

Tämä kuvio toistuu 7 kertaa kappaleessa. Tässä pätkässä olen laittanut 1. stemman vahvistuksena 7.-10. stemmat soittamaan säestysrooliin. Tarkoituksena on nostaa stemman vaativuutta alhaalta ylös kuten Kuva 5 osoittaa. Sovitus myös sallii, että 1. stemmassa voi harjoitella nopean liikkeen rekisterin vaihtoa (a1-d2-a1), josta kerron myöhemmin lisää luvussa 4.3. Tarvittaessa oppilaille annetaan helpompia tai haastavampia stemmoja. Samanlainen kuvio löytyy 6. kappaleesta, jonka stemmoja voi joko helpottaa tai vaikeuttaa oppilaiden osaamisen mukaan (Kuva 6).

Kuva 6. 6. kappale, tahti 26, stemmat 7-10.

Tasapainottaakseni kunkin stemman soittamisen määrää, ja antaakseni tarpeeksi haastavia kappaleita 1.-6. stemmoille, olen tehnyt tauoksi 7.-8. stemmojen 4. ja 7. kappaleet ja 9.-10. stemmojen 4., 7., ja 8. kappaleet. Jos oppilas oppii nopeasti, on myös mahdollista antaa ylempiä stemmoja soitettavaksi. Tauon esimerkkinä on 8. kappale (Kuva 7).

8. I Can't Fly! とべない!

The musical score is for the piece '8. I Can't Fly! とべない!'. It is written for five clarinet parts and a bassoon. The tempo is marked 'Allegretto' at 120 beats per minute. The score is divided into two sections, A and B. The clarinet parts are arranged in five staves, and the bassoon part is on the bottom staff. The music is in 2/4 time and features a mix of eighth and sixteenth notes, with some rests. The bassoon part consists of a steady eighth-note accompaniment.

Kuva 7. 8. kappale tahti 1-11, partituuri.

Havaitsin esityksen jälkeen, että 9.-10. stemmalaiset olisivat osanneet soittaa hyvin myös 7.-8. stemmojen mukana. Tämä kappale olisi myös hyvä yhdistelmä pienen e:n, puhalluksen ja kielityksen harjoituksiin. Sitä voisi käyttää myös ensimmäisenä vaihtelevan tahtiosoituksen harjoituksena.

4.3 Klarinetin soiton perustekniikkoja

Yksi klarinetin perustekniikan tärkeä ja haastava asia on rekisterin vaihto. Sovituksessa ylin stemma menee korkearekisteriin asti 6. ja 8. kappaleessa. Muuten tämän sovituksen painotuksina olivat 4.-10. stemmat, joista tässä käsitellään tarkemmin vain siirtoa matalasta keskirekisteriin. T1:n suorittamisen jälkeinen seuraava tärkeä aihe on matalasta keskirekisteriin vaihto ja keskirekisterin soittamisen oppiminen.

Klarinetille rekisterin vaihto on haasteellinen ja tärkeä perustekniikka, joka tapahtuu g1-b1:n ja h1 tai ylempää säveleen välillä. Tekniikan harjoitukset löytyvät 4.-6. stemmoissa jokaisesta osasta paitsi 9. kappaleesta, ja esimerkkinä tästä on Kuva 8, josta on poimittu 10. kappaleen kohta.

Kuva 8. 10. kappale, tahti 19, stemmat 1. ja 4.-6.

Tämä pätkä toistuu neljä kertaa 4.-6. stemmoissa, ja lisäksi sama on lisätty 1. stemmoin vahvistusta varten. Tämä pätkä vaatii g1-h1 toistuvaa ylös-alas-liikettä soittaessa.

Rekisterin vaihdon lisäksi T1:n suorittaneita odottavat keskirekisterin sormitukset, niihin liittyvät sävelten nimet ja näiden yhdistäminen. Klarinetin rekisteriläpällä syntyvät intervallit ovat duodesimejä, mikä sekoittaa välillä oppilaiden ajattelua. 4.-6. stemmoja soittaville oppilaille keskirekisterin sormitukset ovat vielä hankalia, joten heidän stemmoissaan on aktiivisesti käytetty keskirekisterin säveliä.

Keskirekisterin säveliä ei ole käytetty ollenkaan 8.-10. stemmoissa ja 7. stemmoissa niitä on käytetty vain kolmessa paikassa. Ne ovat kaikki vahvistettuja muilla stemmoilla, jotta kokonaisuuden soitto sujuu vaikka 7. stemmalaiset eivät onnistuisikaan niiden soittamisessa. Kuva 9 näyttää näistä yhden esimerkin.

Kuva 9. 10. kappale, tahti 15-16.

Tämän pätkän rytmi on kaaritettu synkooppi, joka on myös hyvä harjoitus ylempiä stemmoja soittaville ja ehkä haasteellisin paikka 7. stemmalle koko sovituksissa.

Pieni e-sävel on klarinetin matalin sävel, jossa äänen syntymiseen soitossa vaaditaan tarkkoja sormi- ja käsiasentoja soitossa, mikä tuottaa aloittaville oppilaille haasteita. Pienen e:n harjoittelu on otettu huomioon kuten esimerkiksi Kuva 6 ja 9 näyttävät. Kuva 6:n pätkää on myös käytetty ryhmäharjoituksena Muha-intro ryhmässä. 7. ja 8. stemmoilla on alkuperäinen rytmi ja sävelet. 9. ja 10. stemmat on sovitettu niin, että soittaja voi keskittyä pelkkään oikean käden sormien liikkeeseen (e-a-h), kun vasen käsi pysyy samassa asennossa. Kuva 6:n elementti toistuu 10 kertaa. Tämä on myös hyvä esimerkki säveltäjä Hisaishin sävellyksen minimalismista, johon palataan luvussa 4.6.

T1:n suorittavien ja erityisesti suorittaneiden klarinetin soiton opetuksen tärkeä aihe on kromaattinen asteikko ja enharmoniset sävelet. Kuten aiemmin kappaleessa 3.3. mainittiin, klarinetin soittoa opetetaan F-, G- ja B-duurista sekä a-mollista. Toisin sanoen oppilas oppii ensi ylennettyjen ja alennettujen merkintöjä b, fis, es, ja gis:sta. Niiden jälkeen, kuten esimerkiksi Suomessa laajasti opetusmateriaalina käytetyssä Vivo-klarineti kirjassa (Eskelinen, 2003) oppilas kohtaa cis-sävelen (s. 36), ja keskirekisterin harjoituksen kautta (s. 42-61) mukaan astuvat enharmoniset sävelet ja kromaattinen asteikko (s. 62). Näiden sormiharjoituksissa oppilaat tutustuvat cis1-des1, es1-dis1, gis1-as1 ja b1-ais1 säveliin (Eskelinen, 2003). Sovituksessa oppilaille uusien sävelten des1, dis1, as1, ja ais1:n käyttöä huomioitiin transponoimalla.

Nuotinkirjoitusohjelman ansioista kerran kirjoitettu nuotti on helppo siirtää yleemmäksi tai alemmaksi sovituksessa, ja päätin esim. 6. kappaleen sävellajin pienen e-sävelen (Kuva 6) ja dis1:n perusteella (Kuva 10).

Kuva 10. 6. kappale, tahti 18-19, stemmat 4.-8.

7. kappaleen opetuksen painopiste ovat enharmoniset sävelet ja kromaattinen asteikko, minkä takia 7.-10. stemmat ovat tauolla. 7. kappale alkaa kolmella ylennysmerkillä, joiden lukeminen on uusi asia T1 suorittaneille. Sen lisäksi käytetään paljon tilapäisiä ylennys- ja alennusmerkkejä, mikä johtuu harjoituksesta ja mukailee alkuperäisiä nuotteja (dis, as, gis, ais) (Kuva 11).

Kuva 11. 7. kappale, tahti 22-26, stemma 4.

7. kappaleen viimeiset 6 tahtia sopivat hyvin kromaattisen asteikon ja harmonian ryhmäharjoituksiin (Kuva 12).

Kuva 12. 7. kappale, tahti 33-36, 1.-5. stemman tiivistys.

7.-10. stemmoissa tutustutaan kromaattiseen asteikkoon 9. kappaleen harjoitusmerkki B:n kohdalla, josta kerron lisää myöhemmin (Kuva 23).

4.4 Pieni ryhmäharjoitus

Sovituksissa huomioitiin paljon pieniä ryhmäharjoituksia. Pätkiä voi harjoitella erikseen, jotta niitä voi käyttää Muha-intro ryhmäopetuksessa samalla hakien

myös ajansäästöä tuttiharjoituksiin. Esimerkkinä näistä Kuva 13 ja Kuva 14.

The image shows a musical score for ten Clarinet in Bb parts. The tempo is marked as quarter note = 88. The score is divided into two systems. The first system contains measures 1 through 6. The second system contains measures 7 through 10. A first ending bracket labeled 'A' spans measures 7-10. The first three parts (1-3) play a melodic line, while parts 4-6 play a rhythmic accompaniment. Parts 7-10 play a simple harmonic accompaniment. The second ending (measures 7-10) features a register change for parts 1-6, indicated by '(2nd time only)'.

Kuva 13. 5. kappale, tahti 1-10, partituuri (ilman fagottia).

Kuvassa 13 on 5. kappaleen alku, josta osa oli jo aiemmin (Kuva 4). 5. kappale soveltuu hyvin siihen, että soitetaan osuudet 1.-3., 4.-6. ja 7.-10. ryhmittäin. Kuvan 14:n harjoituksen tarkoituksena on myös klarinetin rekisterin vaihto perustekniikan harjoittelu, josta kirjoitin jo luvussa 4.3.

32 **B**

Cl. in Bb 1

Cl. in Bb 2

Cl. in Bb 3

Cl. in Bb 4

Cl. in Bb 5

Cl. in Bb 6

Cl. in Bb 7

Cl. in Bb 8

Cl. 9, 10

mf

Kuva 14. 5. kappale, tahti 32-36, partituuri (ilman fagottia)

Pienryhmässäkin voi olla oppilaiden välillä eroja edistymisessä. Kuva 15 näyttää esimerkin, jossa pidemmälle edistyneen oppilaan soittama 4. stemman nuotti on jaettu myös 5. ja 6. stemmoille.

A

Clarinet in Bb 4

Clarinet in Bb 5

Clarinet in Bb 6

mf

Kuva 15. 3. kappale, tahti 6-7, stemmat 4-6.

Tarpeeksi haastavana kohteena edistyneemmille oppilaille on esimerkiksi 6. kappale, jonka harjoitus pitää onnistua myös ryhmänä (Kuva 16).

Kuva 16. 6. kappale, tahti 11-14, stemmat 1-3.

Sovituksissa erilaisia ryhmiä ja pareja yritettiin muodostaa 4. ja 7. kappaleessa. Kuva 17 havainnollistaa myös, miten kappaletta 4 voi harjoitella myös erilaisissa ryhmissä: 1.-3. stemman ja 4.-6. stemman ryhmissä, tai pareilla eri ryhmistä 1 ja 5, 2 - 4, ja 3 - 6.

Kuva 17. 4. kappale, tahti 11-14, stemmat 1-6.

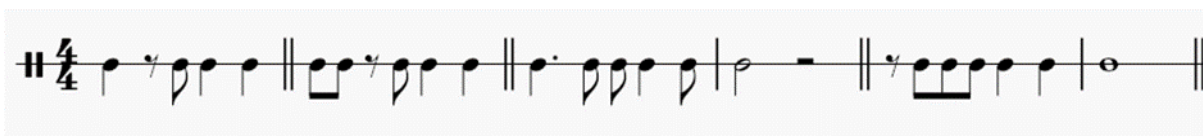
Erilaisia ryhmityksiä on yritetty myös lisätä 7. kappaleeseen, jossa sovituksen tarkoituksena on, että oppilaat soittavat eri parin kanssa kuin yleensä, jolloin sekä 1.-3. ja 4.-6. stemmojen soittajien ryhmät puretaan ja tehdään uusiksi 1.-5.

stemmoina. IHMO:n klarinettiorkesterissa, jonka toiminnasta kerron lisää luvussa 4.5., oli 1.-6. stemmoissa (opettaja mukaan lukien) yhteensä 10 soittajaa. Ryhmät purettiin ja tehtiin uudestaan niin että kunkin uuden parin soittajat olivat alun perin eri ryhmistä, ja sitten jaettiin 1.-5. stemmoihin. Tämä myös mahdollistaa, että koko kappaleen voi soittaa normaalin 1.-3. tai 4-6. stemmaryhmän kesken.

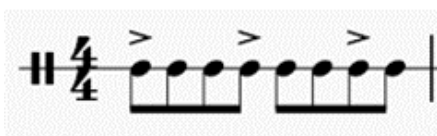
4.5 MUHA-opetus

MUHA-opetuksen sisältöä huomioitiin paljon jo kappaleiden valinnassa mm. tahtiosoituksessa, sävellajissa, rytmissä, musiikin rakenteessa, ja kuunteluharjoituksissa. Muha-introlaisille hyödyllisiä ovat mm. Alla Breve (5. kappale), 8/6 (3. ja 6. kappale), synkooppi (4. 10. kappale), iso trioli (3. kappale) ja pisteelliset nuotit (2. 3. 4. 6. 7. 8. 9. 10. kappale). Musiikin rakenteen opetusmateriaalina voi käyttää esim. 2. ja 5. kappaleen A-B-A-muotoa, ja 3. kappaleen Rondo-muotoa. Niiden lisäksi teoksen valinnassa ja sovituksissa on huomioitu rytmin kuuntelemisen harjoitus, harmonia ja intervalli, sekä improvisointi.

4. ja 7. kappaleen rytmiä käytetään rytmin kuuntelemisen harjoituksissa esimerkiksi liitettynä asteikkoharjoitukseen (Kuva 18 ja 19).

Kuva 18. Rytmien tiivistys 4. kappaleesta (4 eri rytmiä)

Kuva 19. 7. kappaleen säestyksen rytmi

6. kappaleen tahteja 7-9 ja 15-17 voi käyttää intervallin opetusmateriaalina. Kun 7.-9. stemmat soittavat jatkuvasti h-säveltä, 4.-6. stemmat tuottavat isoa sekuntia, pientä terssiä, kvarttia, ja kvinttiä (Kuva 20).

The image shows a musical score for three clarinets: Cl. in Bb 4, Cl. in Bb 5, and Cl. in Bb 6. The music is in 6/8 time and spans measures 15, 16, and 17. Each instrument part consists of rhythmic patterns of eighth and sixteenth notes. The dynamics are marked as *mp* (mezzo-piano) throughout the passage.

Kuva 20. 6. kappale, tahti 15-17, stemmat 4-6.

3. kappaleen pääteema alkaa harjoitusmerkki A:n kohosta, ja on myös hyvä materiaali erilaisten intervallien käsitteen opetukseen (Kuva 21). Tämä teeman muunnelma palaa myös takaisin 10. kappaleessa.

The image shows a musical score for a single instrument in 2/4 time, starting at measure 5. A red box highlights a specific melodic phrase labeled 'A'. The phrase consists of a sequence of notes: a quarter note, followed by a dotted quarter note, and then a series of eighth notes. The dynamics are marked as *mp* (mezzo-piano).

Kuva 21. 3. kappale, tahti 5-7, stemmat 2, 3, 7, ja 8.

9. kappaletta käytettiin paljon kuuntelutehtävänä Muha-intro tunnilla. Muha-introssa ei tarvitse mennä kovin syvälle, eikä harmonista analysointia tehty, mutta tunnilla tunnisteltiin elämispohjalta harmonian muutoksia ja harmonian ratkaisua ("resolution"). Sen lisäksi 9. kappale on hyvää materiaalia oppilaille miettiä, mikä on melodia. Tässä kappaleessa 1.-6. stemmat soittavat toistuvasti samaa arpeggiota 18 tahdin ajan (Kuva 22) ja 7.-10. stemmat soittavat ääniä, joiden tiivistelmä löytyy Kuva 23:sta. Kuva 23 on myös samalla hyvää esimerkkimateriaalia, jonka pohjalta tutustua kromaattiseen asteikkoon.

Kuva 22. 9. kappale, tahti 3-4, partituuri ilman fagottia.

Kuva 23. 7-10 stemmojen harmonioiden liikkeen tiivistys 9. kappaleesta

10. kappaleen melodia on 3. kappaleen muuntelua, minkä oppilaanikin tunnisti-
vat heti kuunnellessaan äänitteitä. Vaikkei asiaa käsitelty enemmän tunnilla, sitä
olisi voinut käyttää materiaalina oppilaille pyytäen heitä miettimään mitä on
muuntelu käyttäen musiikin käsitteitä kuten rytmii, intervalli, tai sävellaji.

Kuva 27. 6. kappale, 9. stemman harjoiteltava elementti.

Kuva 28. 6. kappale, 10. stemman harjoiteltava elementti.

Mielestäni 9. ja 10. stemmoille Kuva 27:n ja 28:n neljän kahdeksasosan nuotit (a - cis1 - h - dis1) ovat koko teoksen haastavin paikka. Sormituksissa jokainen liike vaatii molempien käsien liikkeen yhdistämistä, ja stemmat toimivat myös es:n enharmoninen sävelen ja dis-nuotin lukutaitoharjoituksena. Muha-introlaisille mukana on runsaasti asioita, jotka eivät ole helppoja, mutta keskittyminen yksittäisiin asioihin helpotti niihin lähestymistä ja lopulta mahdollisti niiden soittamisen esityksessä.

Tämän lisäksi voi soittotunnilla harjoitella sovitukseni avulla esimerkiksi kirkkosävellajit ja kurkkuäänien soittoa. Kurkkuäänit (g1-b1, eng. throat tone) on huonoimmin resonoiva ääniala klarinetilla. Myös tämän alueen soitossa käsien ja sormien asennot ovat epävakaat sormituksen takia, joka vaikuttaa myös koko kehon käyttöön. Kurkkuäänissä voi käyttää hyvin paljon erilaisia sormituksia. Parhaat sormitukset ovat hyvin yksilöllisiä ja niihin vaikuttaa sekä soitin että soittaja. Kurkkuääniä käytetään esim. 7. osassa (Kuva 29)

Kuva 29. 7 osa, tahti 12-13

5 Sovitusten käyttö ja oppilaiden palautetta

Aloitin sovitusmateriaalin käytön omien kahden Muha-intro - ryhmän ja yhden Muha-intro oppilaan kanssa jo keväällä 2023. Yksi Muha-intro ryhmä siirtyi varsinaiseen Muha-kurssiin, joten syksyllä jatkoin yhden Muha-intro ryhmän ja yhden Muha-intro oppilaan kanssa.

Sen lisäksi syksyllä käynnistyi klarinettiorkesteri IHMO:n kamarimusiikkiprojektina, johon osallistui yhteensä 18 klarinetti- ja 2 fagottioppilasta. Aloitin sovitusten käytön oman Muha-intro ryhmäni oppilaiden lisäksi yksilötunnilla muiden oppilaiden kanssa, ja toinen klarinettiopettaja ja fagottiopettaja jakoivat stemmoja oppilailleen jo ennen tuttiharjoituksia. Tuttiharjoitukset pidettiin viikoittain neljä kertaa syyskuussa (8.9., 15.9., 22.9., 29.9.) ja konsertti pidettiin 2.10.2023 Viikin kirkossa (Liite 3). Sekä harjoituksissa että konsertissa johdin orkesteria.

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen. Pyrin analysoimaan sovitustyön toimivuutta opetuksessa ja kehittämään käytännönläheistä opetustapaa. Opetustavan ja sovituksen tuloksia analysoidaan kyselylomakkeella, oppilaita haastatellamalla ja heitä observoimalla.

5.1 Kysely oppilailta

Tein kyselyn oppilaille paperilomakkeella 23.-27.10. välisenä aikana (Liite 4). Alussa kysyin oppilaiden taustasta: soitin, annetut stemmat, monesko vuosi musiikkiopistossa, tasojen suoritus tähän mennessä, osallistumista tuttiharjoitukseen. Kysely oli anonyymi. (Taulukko 2).

Mitä soitinta soitat?	klarinetti -> mitä stemmat soitit? ()				
	fagotti				
Montako kertaa olet osallistunut tuttiharjoituksiin?	4 3 2 1 0 (vain konsertti)				
Monesko vuosi tämä on sinulle musiikkiopistossa?	(). vuosi				
Mitä tasoa olet suorittanut aikaisemmin?	En ole suorittanut tasoa vielä	taso 1	taso 2	taso 3	taso 4 tai ylempää

Taulukko 2. Kysely oppilaiden taustasta

Ensimmäinen kohdan kysymykset koskevat TPOPS:ssa kirjoitettuja musiikin tehtäviä ja tavoitteita (Taulukko 3). Tässä kohdassa tarkistettiin, mikä oli klarinettiorkesterin vaikutus oppilaiden oppimiseen yleisellä tasolla.

ympyröi vaihtoehto

Klarinettiorkesterin toiminta oli/on	Täysin samaa mieltä					En ole samaa mieltä	En osaa sanoa
	5	4	3	2	1		
innostanut oppimaan musiikinsoittoa lisää	5	4	3	2	1	x	
tarjonnut minulle monipuolista musiikillista toimintaa	5	4	3	2	1	x	
antanut minun soittaa sellaisten kanssa, joiden kanssa en yleensä soita yhdessä.	5	4	3	2	1	x	
ohjannut minua elävään musiikilliseen ilmaisuun	5	4	3	2	1	x	
kannustanut minua harjoittelemaan säännöllisesti	5	4	3	2	1	x	
sopinut omiin kiinnostuksen kohteisiini	5	4	3	2	1	x	

Taulukko 3. Kyselyn ensimmäinen kohta

Toisen kohdan kysymyksissä tarkistettiin TPOPS:n tavoitteiden saavuttamista tarkemmin, ja miten klarinettiorkesterin sovitukset ovat auttaneet oppilaiden oppimista TPOPS:n tavoitteiden mukaisesti (Taulukko 4).

Klarinettorkesterin toiminnassa olen	Täysin samaa mieltä					En ole samaa mieltä	En osaa sanoa
	5	4	3	2	1		
soveltanut <u>MuHassa</u> opittuja taitoja soitossa	5	4	3	2	1	x	
harjoitellut itsenäisesti kotona	5	4	3	2	1	x	
löytänyt omat vahvuuteni	5	4	3	2	1	x	
kuunnellut omaa soittoani	5	4	3	2	1	x	
kehittänyt musiikin lukutaitoani	5	4	3	2	1	x	
kehittänyt soiton perustekniikkaani	5	4	3	2	1	x	
oppinut musiikin ominaispiirteiden tunnistamista	5	4	3	2	1	x	
oppinut musiikin rakenteiden hahmottamista	5	4	3	2	1	x	
kuunnellut äänitteitä aktiivisesti	5	4	3	2	1	x	
kuunnellut äänitteitä tarkasti	5	4	3	2	1	x	
tutustunut improvisointiin	5	4	3	2	1	x	
käyttänyt omaa luovuuttani	5	4	3	2	1	x	

Taulukko 4. Kyselyn toinen kohta

Kolmannessa kohdassa tarkistettiin oppilaiden ymmärrystä MUHA-sisällön yksityiskohdista sovitusten soiton kautta (Taulukko 5).

Klarinettorkesterissa olen ymmärtänyt seuraavista asioista:	5. Asia oli jo tuttu aikaisemmin. Se ei ollut uutta minulle.					En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	
miten lasketaan 6/8	5	4	3	2	1	x
miten lasketaan alla breve takaiskun soitto	5	4	3	2	1	x
kohotahti	5	4	3	2	1	x
trioli	5	4	3	2	1	x
iso trioli	5	4	3	2	1	x
pisteellisiä nuotteja	5	4	3	2	1	x
kromaattinen asteikko	5	4	3	2	1	x
vaihteleva tahtiosoitus	5	4	3	2	1	x
enharmoniset sävelet (esim. as ja b)	5	4	3	2	1	x

Taulukko 5. Kyselyn kolmas kohta

Ajattelin, että edistyneemmille monet asiat olivat helppoja ja tuttuja, siksi annoin valittavaksi seuraavat asiat: 5. Asia oli jo tuttu aikaisemmin. Se ei ollut uutta minulle. 4. Asiasta kuulin aikaisemmin. Klarinettorkesterissa ymmärsin asiaa paremmin. 3. Ehkä kuulin asian klarinettorkesterissa, mutta en ole varma, mitä se

tarkoittaa. 2. Ehkä kuulin asian jossain, mutta en tiedä, mitä se tarkoittaa. 1. En ole koskaan kuullut asiasta missään.

Neljännessä kohdassa kysyin projektista kokonaisuutena: Mm. yhteissoiton vaikutusta tunteisiin ja harjoituksiin, sekä harjoitusten että konsertin tunnelmia, ja sovitusten stemmojen sopivuutta (Taulukko 6). Huomasin kyselyn tekemisen jälkeen, että joissain kysymyksissä ja vastausvaihtoehdoissa oli kielivirheitä, joten on mahdollista, että oppilaat eivät pystyneet vastaamaan, mitä he oikeasti tarkoittivat. Viimeksi kysyttiin vapaita kommentteja ja toiveita seuraavalle projektille.

Yhteissoitto tuntui	hyvältä					huonolta					En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	x
Yhteissoitto tuntui	hauskalta					tylsältä					En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	x
Annettu stemmat olivat	helppoja			sopivia			vaikeita			En osaa sanoa	
	5	4	3	5	4	3	5	4	3	x	
Yhteissoitto on motivoinut harjoittelemaan	enemmän					vähemmän					En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	x
Harjoitusten tunnelmat olivat	hauskalta					tylsältä					En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	x
konsertin tunnelma oli	myönteisiä				kielteisiä						En osaa sanoa
	5	4	3	2	5	4	3	2	1	x	
Yhteissoitto on motivoinut harjoittelemaan	myönteinen					kielteinen					En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	x

Taulukko 6. Kyselyn neljäs kohta

5.2 Kyselyn tulokset

Yhteensä 7 omista oppilaistani osallistui tähän projektiin, ja sain kaikilta vastaukset kyselyyn. He olivat opiskelleet klarinetin soittoa musiikkiopistossa kahdesta neljään vuotta. Heistä kuusi oli suorittanut T1:n viimeisen kahden vuoden

aikana. IHMO:n Muha 1:en osallistuvat soittivat 4.-6. stemmoja ja Muha-introlaiset 7.-10. stemmoja.

Ensimmäiseen kohtaan kaikki oppilaat vastasivat joko 5 tai 4. Näin voi todeta, että klarinettiorkesterille tehdyt sovitukset olivat onnistuneet innostamaan oppilaita oppimaan lisää, tarjoamaan monipuolista toimintaa, antamaan tilaisuutta soittaa eri ryhmässä, ohjaamaan elävään musiikilliseen ilmaisuun ja kannustamaan harjoittelemaan. Teos oli myös sopinut hyvin oppilaiden kiinnostuksen kohteisiin.

Toiseen kohtaan melkein kaikki vastasivat joko 5 tai 4 melkein kaikkiin kysymyksiin: Sovitukset olivat auttaneet oppilaita saavuttamaan TPOPS:n neljän alueen tavoitteita (esittäminen ja ilmaiseminen, oppimaan oppiminen ja harjoittelu, kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen, säveltäminen ja improvisointi).

Kolmannessa kohdassa kysyttiin sovitusten vaikutusta oppilaiden tarkempaan ymmärrykseen MUHA-sisällöstä. Monessa asiassa oppilaat valitsivat ”4” (”Asiasta kuulin aikaisemmin. Klarinettiorkesterissa ymmärsin asiaa paremmin.”), mikä oli kuten tavoittelinkin, kromaattinen asteikko, jota en ollut kirjoittanut 7.-10. stemmoin, enkä vielä korostanut soittotunnilla, jäi epäselväksi oppilaille. Kyselyn vastaukset selkeyttivät näin itselleni mitä asioita oppilaille kannattaa opettaa seuraavaksi.

Neljänteen kohtaan tuli myös selkeästi myönteiset vastaukset. Yhteissoitto tuntui hyvältä ja hauskalta, ja oli motivoinut harjoittelemaan. Sekä harjoitukset että konsertin tunnelma olivat myönteisiä. Annetut stemmat olivat helppoja yhdelle oppilaalle, kohtalaisesti helppoja kahdelle, ja neljä tulkitsi ne sopiviksi.

Vapaa kommentti- ja toive -kenttiin kolme oppilasta piirsi hymyjä. Yksi oppilas piirsi koko kenttään seitsemän tähteä. Myös vastauksena luki: ”Oli todella hauska soittaa klarinettiorkesterissa. Odotan seuraavia harjoituksia”, ”Yhdessä soittaminen on kivempaa”.

Sain vastaukset kyselyyn myös toisen opettajan 9 oppilailta. Heistä viisi oppilasta on soittanut klarinettia musiikkiopistossa 3 vuotta ja suorittanut T1:n. He soittivat sovitusten 7.-10. stemmat. Neljä oppilasta on ollut oppilaana 5-8 vuotta ja suorittanut T3 tai ylemmän tason, ja he soittivat sovitusten 1.-3. stemmat.

Suurimmaksi osaksi vastaukset olivat suunnaltaan samankaltaisia kuin omien oppilaideni. Pidempään olleet oppilaat valitsivat enemmän "2" ja "1" toisessa kohdassa (TPOPS tavoitteiden saavuttaminen) ja kolmannessa kohdassa "5" (Asia oli jo tuttu aikaisemmin. Se ei ollut uutta minulle). Mielestäni tämä osoittaa, että sovitukseen olisi voinut keksiä lisää haasteellisempia kohtia 1.-3. stemmojen soittajille. Silti pitkällä olevista kukaan ei valinnut kappaleen haastavuutena 5, joten ilmeisesti kappale ei ollut lopulta liian helppokään.

Vapaana kommenttina tuli seuraavia: "kappaleet oli kivoja ja sopivia eri tasoisille soittajille", "Idea oli tosi kiva ja ghiblimusaa oli kiva soittaa :)", "Kiva kokemus ja hieno konsertti", "Konsertti oli kauniin kuuloinen ja hauska", "Klarinettiorkesteri oli tosi kiva kokemus", "Se oli tosi hauskaa ja tykkäsin nuoteista", "Haluaisin soittaa taas elokuva musiikkia".

5.3 Keskustelu oppilaiden kanssa

Soittotunneilla tapahtuneiden keskusteluiden perusteella voi sanoa sovitustyön motivoineen oppilaita hyvin. Esimerkiksi kappaleessa 4.3 mainitun 7. stemman haastavimmasta kohdasta oppilaani toistuvasti sanoi, että tämä kohta on niin vaikea. Hänen kanssaan aloitettiin harjoitusta ilman kaaria. Hän harjoitteli ahkerasti sekä rekisterin vaihtoa että rytmiä ja onnistui soittamaan ne oikein hyvin esityksessä. Toinen oppilas, joka ei pidä yksin esiintymisestä, oli hyvin innokas osallistumaan klarinettiorkesteriin ja toivoi, että projekti jatkuisi.

Yksi Muha-intro ryhmä piti paljon kappaleessa 4.5 mainitusta rytmin kuuntelemisen harjoituksista. He kuuntelivat Kuva 19:n rytmiä monta kertaa ja keskustelivat aksenttien kohdista aktiivisesti. Oli mielenkiintoista havainnoida, että oppilas joka osasi soittaa rytmiä heti kuulolta, ja oppilas joka osasi kirjoittaa oikein, olivat eri oppilaita. Toisen Muha-intro ryhmän kanssa käynnistyi hyvää

keskustelua oppilaiden kesken kappaleessa 4.5 mainitusta kysymyksestä ”mikä on melodia”. Oppilaiden mielipiteet jakoutuivat ja kysymystä pohdittiin yhdessä muutama viikko kuuntelemalla, soittamalla, ja keskustelemalla.

Oppilaat kehittyivät myös selkeästi klarinetin soitossa. Esimerkiksi nuotin lukeminen sujuvoitui huomattavasti monilla oppilailla, ja yksi oppilas sanoi puhallinorkesterin harjoituksissa, että kappaleessa olevia dis/es, ja as/gis ei ole enää vaikea lukea. Lisäksi iloisena yllätyksenä sain oppilaiden vanhemmiltakin palautteita, että sovitusten äänitteet ovat auttaneet kotiharjoituksia ja vanhemmatkin huomasivat vaikutukset.

5.4 Tulosten arviointi

Kyselyn tulosten ja soittotuntikeskustelujen perusteella sovitustyö on onnistunut tuottamaan materiaalia, joka auttaa innostamaan oppilaita soittamaan ja oppimaan MUHA-sisältöä käytännöllisesti, lapsia kiinnostavan elokuvan avulla. Samalla on mahdollista oppia klarinetin soiton perustekniikkaa. Olen onnistunut rakentamaan opetusmateriaalia yksilö-, ryhmä- ja orkesteritoimintaan kokonaisuutena. Hyvä orkesteri- ja ryhmäopetus pohjautuu hyvään yksilöopetukseen. Kokeilin yhden Muha-intro -ryhmän kanssa vertailemalla yksilö- ja ryhmäopetusta opetustapoina. Kun uuden kappaleen soittoa kokeiltiin ryhmässä, se ei edistynyt paljon, eikä MUHA-tunnin sisältö päässyt yhtä syväälle kuin jos kappale oli ker-
ran käyty läpi yksilötunnilla etukäteen. Voidaan siis sanoa, että vaikka prima vista on yksi oppilaan tärkeistä taidoista, se voi vaikuttaa ryhmätunnin opetuksen tehokkuuteen paljon. Jos oppilas tulee suoraan orkesteriharjoituksiin tai ryhmätunnille, sekä yksilön että ryhmän oppiminen voi hidastua.

Kriittisesti tarkasteltuna projektikokonaisuus oli myös turhan suuri: Projekti ei olisi toiminut vain T1- ja T2:n tasoisista koostuvalle ryhmälle, ja koska projekti jatkui kevästä syksyille, jotkut oppilaistani eivät voineet osallistua syksyn klarinettiorkesteriin aikataulujensa takia. Toisaalta sovituskokoelma on onnistunut antamaan eri ryhmien ja -ikäisten oppilaiden soittaa yhdessä. Erityisesti edistyneet vanhemmat oppilaat ymmärsivät tätä tarkoitusta. Kollegani myös mainitsi,

että he olivat lukeneet ja ymmärtäneet mitä olin kirjoittanut tavoitteista konsertin käsiohjelmassa (Liite 3).

Pyrkimykseni sovituksissa oli innostaa oppilaita ja toteuttaa Muha-ryhmäopetusta, joka integroituu sekä yksilö- opetukseen että yhteissoittoon. Näin otan mahdollisimman paljon huomioon TPOPS:n ajatuksia ja tavoitteita ja sitä kulttuuriympäristöstä, jossa lapset elävät. Yhteenvetona voi sanoa, että klarinettiorkesterin toiminta on onnistunut saavuttamaan TPOPS:n tavoitteita kattavasti käyttämällä tekemiäni sovituksia.

6 Pohdinta

Opinnäytetyön tehdessäni olen oppinut TPOPS:in taustasta ja ajatusmaailmasta, joka pohjautuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Nykyisen MUHA-opetuksen vielä sekava ja epävarma tilanne on sekä haaste että mahdollisuus: konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen perustuvassa MUHA-opetuksessa on niin monta tapaa opettaa kuin on opettajia ja oppilaitoksia. Näin IHMO:ssa voitiin toteuttaa MUHAa kamarimusiikin opetuksena.

Sovitustyön ja esityksen toteuttamisen myötä havaitsin myös, että tällainen vapaampi ja joustavampi opetus vaatii myös hyvää yhteistyötä opettajien kesken. Koska opettajat eivät opeta samoja oppilaita, on opettajien suunniteltava käytännön järjestelyt ja aikataulut. Sovitustyössä on myös keskusteltava opiskelijoiden tasoista, jotta lopputulos voi ottaa ne huomioon ja jotta se palvelee opetusta parhaiten. Tämä lisää paljon taustatyötä, ja koska mukana on useita ihmisiä, on erityisesti opettajien ja oppilaiden aikataulujen yhteensovittaminen aina haaste opetuksen lisäksi. Sekä opettaja että oppilas kehittyvät konstruktivistisessä oppimisessä. Opetussisällön mahdollisuudet laajenevat, kun opettajan osaamiset ja taidot laajenevat. Onnistuin syventämään ymmärrystäni TPOPS:sta, kehittämään sovitustaitoani ja ymmärtämään mitä taitojani olisi kehitettävä seuraavaksi. Olen oppinut lisää esimerkiksi ison ryhmän johtamisesta ja syventänyt ymmärrystäni musiikin teoriasta. Näiden asioiden tiedostaminen jo opinnäytetyötä suunnitellessa olisi voinut parantaa sen laatua.

Sovitustyötä voisi laajentaa vasta aloittaneiden kanssa käyttämällä klarinetin päärynä-harjoituksia, tai laulaen ja hyräillen. Mielestäni haastavinta aloittaminen on erityisesti sellaisille oppilaille, jotka eivät onnistu tuottamaan klarinetin ääniä luonnollisesti alusta asti. He ovat oppilaita, joille eniten haluaisin antaa hetkiä, jolloin he kokisivat soittamisen hauskuutta. Myös oppilaiden omia sävellyksiä voisi käyttää sovituksissa ja opetuksessa enemmän, mihin myös TPOPS:n tavoitteet innostavat.

TPOPS:n tavoitteet rohkaisevat oppilaita tutustumaan muiden taiteenalojen ilmaisukeinoihin ja taiteidenväliseen vuorovaikutukseen. Sovitustyö voisi laajentaa eri taiteen kanssa tekemiseen esimerkiksi tanssi-, kuvataide-, tai sanataiteen kanssa. Kollegaltani sain idean tehdä kvintetti-version klarinettiorkesterin sovituksesta. Tämä kuulostaa hyvin käytännölliseltä, koska IHMO on iso oppilaitos ja talosta löytyy melkein 30 klarinettioppilasta.

Oli yllättävän vaikea muodostaa ylimääräisiä soittoryhmiä. Yritin järjestää niitä sekä keväällä että kesällä täysin ylimääräisenä opiston ulkopuolisena projektina, mutta vain muutama oppilaani olisi päässyt mukaan. Aikatauluttaminen hyvissä ajoin on tärkeä onnistumisen avain. Jatkossa haluaisin miettiä lisää, miten taiteen perusopetuksesta pois jäävät lapset onnistuttaisiin ottamaan aiempaa paremmin mukaan.

Opinnäytetyöstäni jäi monta mietittävää asiaa. Esimerkiksi onko opettajille oikeasti käytännöllistä ja realistista tehdä tällaista aikaa vievää sovitustyötä usein. Olisi myös hyödyllistä kerätä erilaisia tapoja integroida yhteen soitonopetusta ja MUHAa ja jakaa tätä tietoutta. Jäin myös pohtimaan, että olisi mielenkiintoista tietää miten uuden opetussuunnitelman perusteet vaikuttavat opetuksen laatuun.

Muistan vielä vahvasti, että Metropolian opiskelun ensimmäisen viikon orientaatioissa yksi opettaja sanoi meille uusille musiikkipedagogiopiskelijoille ”Tervetuloa luovaan ammattiin!”. Se jäi resonoimaan koko opiskelun ajaksi mieleeni. Minusta tuntuu, että nyt ymmärrän paremmin, mitä hän tarkoitti. Toivon, että tämä

opinnäytetyö antaa idean integroivaan opetukseen luovana pyrkimyksenä. Haluan kiittää IHMO:n kollegoitani Päivi Kiljalaa, Marika Toivosta, rehtori Minna-Maria Pesosta sekä kaikki oppilaitani, jotka osallistuite projektiin. Ilman teitä tämä opinnäytetyö ei olisi toteutunut.

Lähteet

- Antikainen, M. (2020). *Musiikkiopiston toimintakulttuuri muutoksessa – Musiikkiopisto Avonian opettajien kokemuksia taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman uudistuksesta*. [Opinnäytetyö, Metropolia ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020060617466>
- Eskelinen, K., Pesonen, M.-M., Särkimäki, E. (2003). *Vivo klarinetti*, F-kustannus
- Firon, C. (2016). *Vertaileva analyysi kolmesta klarinetinsoiton alkeisoppikirjasta*. [Opinnäytetyö, Metropolia ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605056340>
- Granström, M. (2021). *Musiikkioppilaitokset murroksessa – Mitä käytännön seurauksia vuoden 2017 taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen on aiheuttanut musiikkioppilaitoksissa?*. [Opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021061115749>
- Harris, P. 2022. *The Clarinet*, Faber Music.
- Helsingin kaupunginorkesteri. Loppiais konsertti käsi ohjelma. (06. ja 07.01.2023).
- Hisaishi, J. (1989a). *魔法の宅急便 イメージアルバム [Kiki's Delivery Service Image Album]*. [Album]. Animage.
- Hisaishi, J. (1989b). *魔法の宅急便 サントラ音楽集 [Kiki's Delivery Service Soundtrack Music Collection]*. [Album]. Animage.
- Hisaishi, J. (2008). *魔法の宅急便 ピアノ曲集 [Kiki's Delivery Service: Piano music, image album and sound track]*. [nuotti]. KMP.
- Joe Hisaishi Official. (18.8.2020). *Symphonic Suite "Kiki's Delivery Service"*. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_nEZz_UCq1mpoPqdOBylK7qMXqTD_FwmNs
- Itä-Helsingin musiikkiopisto. (ei pvm a). *Musiikin hahmotusaineet*. <https://ihmo.fi/ihmo/opetus/musiikin-hahmotusaineet/>
- Itä-Helsingin musiikkiopisto. (ei pvm b). *Musiikkiopintojen keskeiset tavoitteet, Klarinetti*. <https://ihmo.fi/ihmo/wp-content/uploads/2023/02/Klarinetti.Ai-neops.22.pdf>
- Laki taiteen perusopetuksesta. (1998). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980633>

López-Íñiguez, G. (2017). *Työkalupakki soitonopettajille - Konstruktivistisen soitonopetuksen edistäminen pedagogisen tasa-arvoisuuden mekanismina*. Artsequal. https://www.academia.edu/34931649/Ty%C3%B6kalupakki_soitonopettajille_Konstruktivistisen_soitonopetuksen_edist%C3%A4minen_pedagogisen_tasa_arvoisuuden_mekanismina

Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2023). *9-12-vuotiaan ajattelun kehitys*. MLL. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/9-12-v/9-12-vuotiaan-alyllinen-kehitys/>

McPherson, G., Hattie, J. (2022). High-Impact Teaching Mindframes. Teoksessa McPherson, G (toim.), *The Oxford Handbook of Music Performance Volume I*. (s. 123-150) Oxford University Press.

Miyazaki, H. (ohjaaja). (2001). *千と千尋の神隠し [Henkien käkemä]* [elokuva]. Studio Ghibli.

Miyazaki, H. (ohjaaja). (1989). *魔女の宅急便 [Kikin lähettipalvelu]* [elokuva]. Studio Ghibli.

Miyazaki, H. (ohjaaja). (1988). *となりのトトロ [Naapurini Totoro]* [elokuva]. Studio Ghibli.

Närhinsalo, H. (7.2.2023). *MUHA-blogi: Visioita osa 1. Musiikin teorian menneisyydestä musiikin hahmotustaitojen tulevaisuuteen*. Suomen musiikkioppilaitosten liitto. <https://www.musicedu.fi/muha-teemavuosi/musiikin-hahmotustaitojen-teemavuosi-visioita-osa-1/>

Opetushallitus. (2017a). *Taiteen perusopetus*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taiteen-perusopetus>

Opetushallitus. (2017b). *Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taideen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Opetushallitus. (2002). *Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf

Pulakka, Lauri. (2019). *Teoria käytäntöön laulutunneilla: musiikin hahmotusaineiden integrointi laulunopetukseen ja integroinnin mahdollisuudet 2017 OPS-perusteiden tavoitteiden saavuttamisessa*. [Opinnäytetyö, Metropolia Ammatti- korkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019091518496>

Saarikallio, Suvi. (2009). *"Musiikki ja nuoren psykososiaalinen kehitys"*. Louhivuori, J. (toim.) *Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. FiSME ry. <https://fisme.fi/wp-content/uploads/2017/08/Musiikki-ja-nuoren-psykososiaalinen-kehitys-Saarikallio.pdf>

Tynjälä, P. (2004). *Oppiminen tiedon rakentamisena : konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita*. Kirjayhtymä.

Urama, R. (2021). *"Siinähan muuttui tosi radikaalisti tosi paljon" Opetussuunnitelmauudistus Länsi-Uudenmaan musiikkiopistossa 2017–2018*. [Opinnäytetyö, Metropolia Ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202105077750>

Liitteet

Liite 1: Käsikirjoitus (2 sivua)

(Musiikki 1. On a Clear Day, alkusoittona)

Kiki on noita. Noidilla on ihmeellisiä voimia, mutta he ovat pikkuhiljaa hiipumassa pois maailmasta. Kiki ei osaa tehdä taikajuomia niin kuin Äiti, mutta oppi lentämään luudalla hyvin, ja sitä Kiki rakastaa. Ja kun noita täyttää 14 vuotta, hänen täytyy itsenäistyä vanhemmistaan, ja muuttaa yksin uuteen paikkaan.

(Musiikki 2. Departure)

Yhtenä aurinkoisena päivänä Kiki yhtäkkiä tekee päätöksensä "Isä, tänä iltana minä lähden!". Kiiruusti, kaikki alkoivat valmistautua Kikin lähtöön. Ja niin, perheensä ja ystäviensä tukemana, Kiki ja rakas musta kissansa Jiji lähtevät matkaan illansuussa.

(Musiikki 3. A Town with an Ocean View)

Kiki laskeutuu taivaalta näkemäänsä kauniiseen kaupunkiin. "Minä olen Kiki ja haluaisin asua tässä kaupungissa!", hän sanoo ohikulkijoille, mutta kaikki vain katsovat pois innottomasti tai kylmästi. Yhtäkkiä häntä alkaa jännittää - selviääköhän hän tässä kaupungissa? Sitten, pysähtyessään pienen leipomon pihalla, Kiki kuuli: "Odota – tämä unohtui!", leipurin tati huutaa ja katsoo tuttia kädessään. "Voi, tuo lapsi itkee lakkaamatta ilman tätä, mitä teenkään nyt?" Kiki näkee tilanteen, ja nappaa tutin, sanoo: "Minä voin toimittaa sen! Oliko se tuo tuolla?", vie tutin lentäen loittonevalle naiselle lapsen kanssa. Leipomon tati Osono hämmästyy, ja toteaa "Lentävä noita, mitä yllätys!"

(Musiikki 4. The Baker's Assistant)

Palattuun leipomolle, Kiki selittää Osonolle: "Haluaisin asua täällä: Täytettyään 14-vuotta, noidan on löydettävä kaupunki jossa ei ole muita noita.". Osono miettii hetken ja ehdottaa "Mitä jos perustaisit oman lähettipalvelun? Kikin lähettipalvelu."

(Musiikki 5. Starting the Job)

Asetuttuaan asumaan Osonon leipomon toiseen kerrokseen, Kiki on kiireinen uudessa lähettipalvelutyössään. Musta kissa Jiji käy treffeillä naapurikissan kanssa joka päivä. Pikkuhiljaa Kiki ja Jiji sopeutuvat hyvin uuteen elämäänsä kaupungissa. Eräänä päivänä Kiki saa kutsun juhliin uudelta ystävältään Tombolta, mutta ei tiedä ehtiikö ajoissa toimituksiltaan.

(Musiikki 6. Late for the Party)

Kiki tekee parhaansa toimittaakseen tavarat, mutta matka on hankala ja vastaanottaja ei arvostanut sitä. Kikin ainoa musta mekko oli nyt märkä ja sotkuinen sateen jäljiltä. "Minä

haluan näyttää tyylikkäältä kauniissa vaatteissa", hän mietti eikä enää halua lähteä juhliin, jossa kaikilla muilla olisi hienot vaatteet.

(Musiikki 7. A Propeller Driven Bicycle)

Kikin ystävä Tombo haluaisi itsekkin lentää, ja on rakentanut polkupyörän, jossa on potkuri. Hän kokeilee sitä Kikin kanssa. Mutta nähdessään tytöt juhlista muodikkaine vaatteineen, Kiki menettää itseluottamuksensa eikä kykene enää lentämään.

(Musiikki 8. I Can't Fly!)

Kiki on menettänyt lentotaitonsa, joka on ollut hänen ainoa vahvuutensa. Hän ei voi tehdä töitä. Hän ei edes enää ymmärrä Jijin puhetta, joten ei ole ketään joka ymmärtäisi Kikiä eikä hän tiedä mitä tehdä.

Eräänä päivänä kaupungin yli kulkee suuri ilmalaiva. Lentää haluava Tombo ja kaikki muutkin ihmiset kerääntyvät uteliaina ilmalaivan ympärille. Sitten yhtäkkiä tulee suuri tuulenpuuska.

(Musiikki 9. Gust)

Ilmalaiva lähtee hallinnasta ja alkaa ajautua kovaa vauhtia väärään suuntaan. Ja voi ei!, Tombo roikkuu ilmalaivasta köyden varassa! "Auttakaa minua!", Tombo huutaa, eikä tiedä pystyykö pitämään köydestä kiinni. Nähdessään tämän, Kiki käy toimeen ja lainaa harjaa katua lakaisevalta ukolta: "Minun täytyy auttaa ystävääni. Harja, lennä!", Kiki komentaa.

(Musiikki 10. The Old Man's Push Broom)

Mutta katuharja ei toimi yhtä helposti kuin noidan luuta, vaikka Kiki siltä pyytää: "Ole kiltti! Lennä!". Aluksi harja ei nouse, mutta Kiki keskittyy täysin ja anelee, "Lennä!!"

Lopulta harja lentää, ja ihmiset seuraavat kun Kiki lentää pelastamaan Tomboa. Juuri kun Kiki lentää ilmalaivan luo ja on saamassa Tombon kädestä kiinni, Tombon ote irtoaa ja hän huutaa apua. Kiki saa napattua kuitenkin Tombon kädestä kiinni ja he laskeutuvat maahan yhdessä.

(Musiikki 11. Finaali: toistetaan musiikki 1. On a Clear Day)

Kiki kirjoittaa kirjeen vanhemmilleen: "Poden koti-ikävää silloin tällöin. Mutta rakastan tätä kaupunkia. Kaikki on hyvin."

Liite 2: Videolista

1. kappale: "On a Clear Day"
Symphonic Suite "Kiki's Delivery Service": On a Clear Day - A Town with an Ocean View.
https://www.youtube.com/watch?v=GvRq7kEtC8E&list=OLAK5uy_nEZz_UCg1mpoPqdOByIK7qMXqTD_FwmNs
2. kappale: "Departure"
Kiki's delivery service: Osono's request by Joe Hisaishi.
<https://www.youtube.com/watch?v=JZ09YFU2jrg>
3. kappale: "A Town with an Ocean View"
Budokan Umi no Mieru Machi (A Town with an Ocean View) 魔女の宅急便.
 (Sovitusten kohta on 0:35:sta n. 4min)
<https://www.youtube.com/watch?v=INk1ddf4XMI>
4. ja 5. kappale: "The Baker's Assistant" ja "Starting the Job"
Symphonic Suite "Kiki's Delivery Service": The Baker's Assistant - Starting the Job.
https://www.youtube.com/watch?v=kA5vC_6E34U&list=OLAK5uy_nEZz_UCg1mpoPqdOByIK7qMXqTD_FwmNs&index=2
6. kappale: "Late for the Party"
Late for the Party (Paatii ni Maniawanai) - Kiki's Delivery Service Ost 「10」
https://www.youtube.com/watch?v=BjwuC-byHmk&list=PLK-wLki9ulOckCgQzuB88t1iaYgu_8mZdq&index=9
7. ja 8. kappale: "A Propeller Driven Bicycle" ja "I Can't Fly"
Symphonic Suite "Kiki's Delivery Service": A Propeller Driven Bicycle - I Can't Fly!...
https://www.youtube.com/watch?v=iMc7mKvHvuQ&list=OLAK5uy_nEZz_UCg1mpoPqdOByIK7qMXqTD_FwmNs&index=7
9. kappale: "Gust"
Selections from "Kiki's Delivery Service" - Arr. Kazuhiro Morita. (sovituksen kohta on n. 5:13-7:27)
https://www.youtube.com/watch?v=_mhSx5GdvMI&t=313s
10. kappale: "The Old Man's Push Broom"
The Adventure of Freedom, Out of Control + The Old Man's Push Broom + Rendezvous on the... 「16+17+18」
<https://www.youtube.com/watch?v=rtvDvO1mVGQ>

Liite 3: Konsertin käsiohjelma

	<p>Musiikkia Studio Ghiblin anime-elokuvista</p>	<p>Hisaiishi Joe</p>	<p>Kikin lähettipalvelu</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. On a Clear Day 2. Departure 3. A Town with an Ocean View 4. The Baker's Assistant 5. Starting the Job 6. Late for the Party 7. A Propeller Driven Bicycles 8. I Can't Fly! 9. Gust 10. The Old Man's Push Broom
	<p>Viikin kirkko, Agronominkatu 5 ma 02.10.2023 klo 18.30</p>		
<p>Joe Hisaishi</p>	<p>Polku missä tuuli kulkee elokuvasta Naapurini Totoro</p>		
<p>Yumi Kimura</p>	<p>Aina kanssani elokuvasta Henkien kätkemä</p>		
<p>Yumi Kimura</p>	<p>Maailman lupaus elokuvasta Liikkuva linna</p>		
<p>Joe Hisaishi</p>	<p>Ponyo rantakalliolla</p>		
		<p>Opettajat</p>	
		<p>Päivi Kiljala Marika Toivonen Aki Sakata-Henttonen</p>	
			<p>Tämä kamarimusiikin projektin ajatuksen taustana oli epäonnistumisen kokemukseni innostamaan uusi oppilaani soittaa klarinettiä viime vuonna. Klarinetin soitto (ja varmaan fagottikin) on tosi hankalaa alussa. Monta asiaa pitää opetella yhtä aikaan – soittimen ja lehden käyttöä, ansasia, puhallusta, ryhtiä, soimituksia, nuottien lukemista jne. Tarpeeksi paljon!! Ja vain muutama sävelen harjoitus ei ole niin kivaa, ja klarinetin soitto alkaa usein sen verran vanhana, että lastenlaulut eivät ole enää niin hauskaa soittaa toistuvasti. Yritin keksiä, miten perusasioiden oppiminen voi yhdistää mielekkäämpään musiikkiin soittoon. Myös yhdistämällä eri ikäisiä oppilaita toivoin, että oppilaat näkevät oppimispolun kehitys paremmin - pienet soittajat näkevät, miten klarinettiä voi soittaa tulevaisuudessa, vanhemmat soittajat muistavat, miten he aloittivat musiikin soittoa ja kuinka pitkä matka he ovat tehneet tähän asti. Musiikinsoiton harrastus ei ole helppoa. Se vaatii kärsivällisyyttä ja sinnittelyä, mutta se tuo uskomattomia hienoja kokemuksia, iloa elämään, ja ystäviä. Toivottavasti tämä projektin osallistuminen on antanut oppilaille sellainen hetkiä, ja tämä illan konsertti antaa yleisölle elämyksiä, jotka antavat voimaa arjen pyrkimyksiin. Suuri kiitos kollegoilleni luottamuksestanne ideani. Meidän - oppilaiden, perheiden että opettajien, seikkailu jatkuu! - Aki</p>

Liite 4: Oppilaskyselylomake (2 sivua)

Klarinettorkesteri osallistujien kysely

Mitä soitinta soitat?	klarinetti -> mitä stemmat soittit? ()				
	fagotti				
Montako kertaa olet osallistunut tuttiharjoituksiin?	4 3 2 1 0 (vain konsertti)				
Monesko vuosi tämä on sinulle musiikkiopistossa?	(). vuosi				
Mitä tasoa olet suorittanut aikaisemmin?	En ole suorittanut tasoa vielä	taso 1	taso 2	taso 3	taso 4 tai ylempää

ympyröi vaihtoehto

Klarinettorkesterin toiminta oli/on	Täysin samaa mieltä				En ole samaa mieltä	En osaa sanoa
innostanut oppimaan musiikinsoittoa lisää	5	4	3	2	1	x
tarjonnut minulle monipuolista musiikillista toimintaa	5	4	3	2	1	x
antanut minun soittaa sellaisten kanssa, joiden kanssa en yleensä soita yhdessä.	5	4	3	2	1	x
ohjannut minua elävään musiikilliseen ilmaisuun	5	4	3	2	1	x
kannustanut minua harjoittelemaan säännöllisesti	5	4	3	2	1	x
sopinut omiin kiinnostuksen kohteisiini	5	4	3	2	1	x

Klarinettorkesterin toiminnassa olen	Täysin samaa mieltä				En ole samaa mieltä	En osaa sanoa
soveltanut <u>MuHassa</u> opittuja taitoja soitossa	5	4	3	2	1	x
harjoitellut itsenäisesti kotona	5	4	3	2	1	x
löytänyt omat vahvuuteni	5	4	3	2	1	x
kuunnellut omaa soittoani	5	4	3	2	1	x
kehittänyt musiikin lukutaitoani	5	4	3	2	1	x
kehittänyt soiton perustekniikkaani	5	4	3	2	1	x
oppinut musiikin ominaispiirteiden tunnistamista	5	4	3	2	1	x
oppinut musiikin rakenteiden hahmottamista	5	4	3	2	1	x
kuunnellut äänitteitä aktiivisesti	5	4	3	2	1	x
kuunnellut äänitteitä tarkasti	5	4	3	2	1	x
tutustunut improvisoituihin	5	4	3	2	1	x
käyttänyt omaa luovuuttani	5	4	3	2	1	x

	Klarinettiorkesterissa olen ymmärtänyt seuraavista asioista:	5. Asia oli jo tuttu aikaisemmin. Se ei ollut uutta minulle. 4. Asiasta kuulin aikaisemmin. Klarinettiorkesterissa ymmärsin asiaa paremmin. 3. Ehkä kuulin asian klarinettiorkesterissa, mutta en ole varma, mitä se tarkoittaa. 2. Ehkä kuulin asian jossain, mutta en tiedä, mitä se tarkoittaa. 1. En ole koskaan kuullut asiaa missään.					En osaa sanoa
	miten lasketaan 6/8	5	4	3	2	1	x
	miten lasketaan alla breve	5	4	3	2	1	x
	takaiskun soitto	5	4	3	2	1	x
	kohotahti	5	4	3	2	1	x
	trioli	5	4	3	2	1	x
	iso trioli	5	4	3	2	1	x
	pisteellisiä nuotteja	5	4	3	2	1	x
	kromaattinen asteikko	5	4	3	2	1	x
	vaihteleva tahtiosoitus	5	4	3	2	1	x
	enharmoniset sävelet (esim. as ja b)	5	4	3	2	1	x

Yhteissoitto tuntui	hyvältä				huonolta	En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	x

Yhteissoitto tuntui	hauskalta				tylsältä	En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	x

Annettu stemmat olivat	helppoja	sopivia		vaikeita	En osaa sanoa	
	5	4	3	2	1	x

Yhteissoitto on motivoinut harjoittelemaan	enemmän				vähemmän	En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	x

Harjoitusten tunnelmat olivat	hauskalta				tylsältä	En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	x

konserтин tunnelma oli	myönteisiä				kielteisiä	En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	x

Yhteissoitto on motivoinut harjoittelemaan	myönteinen				kielteinen	En osaa sanoa
	5	4	3	2	1	x

Vapaa kommentti

Ideota seuraavalle projektille – mitä haluaisit soittaa?

Kiitos, kun osallistuit klarinettiorkesteri projektiin 😊

Liite 5: Tiedote tutkimuksesta (4 sivua)

Tiedote tutkimuksesta

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Musiikkipedagogi opinnäytetyö

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Lastanne pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan klarinetin opetusta. Olemme arvioineet, että sovellutte tutkimukseen, koska opinnäytetyössä kehitetään opetusmateriaalia erityisesti klarinetin soittoa opiskeleville lapsille. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän lapsenne osuutta siinä. Perehdyttyänne tähän tiedotteeseen teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kieltäytyminen ei vaikuta lapsen opiskeluun Itä-Helsingin Musiikkiopiston oppilaana. Voitte myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kehittää klarinetinopetuksen materiaalia pääsääntöisesti musiikkiahmotus (Muha) ryhmätuntia varten.

Tutkimuksen toteuttajat

Metropolian musiikkipedagogiopiskelija Aki Sakata-Henttonen toteuttaa tämän tutkimuksen opinnäytetyönä.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimukseen osallistumiseen ei vaati mitään erikoista tekemistä tai aikaa, eikä se vaikuta oppilaan soittotunteihin. Tutkimuksen sovellustyö käytetään pääsääntöisesti Muha-ryhmätunnilla ja osittain yksilötunnilla. Tutkimus toteutetaan siten, että tutkimuksessa kokeillaan opetusmateriaalin toimivuutta Muha-ryhmätunnilla ja yksilötunnilla.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Tutkimustulos julkaistaan avoimesti Theseus-tietokannassa.

Tutkimuksen päättäminen

Myös tutkimuksen suorittaja voi keskeyttää tutkimuksen Metropolia Ammattikorkeakoulun hyväksymästä syystä.

Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkijalle/tutkimuksesta vastaavalle henkilölle.

Tiedote tutkimuksesta

Tutkijoiden yhteystiedot

Tutkija / opinnäytetyötekijä

Nimi: Aki Sakata-Henttonen

Puh.

Sähköposti:

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja

Titteli: MuT, Lehtori

Nimi: Annu Tuovila

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / Musiikki, opinnäytetyöt, YAMK

Puh.

Sähköposti:

Tutkimuksen tietosuojaseloste: Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa

Tässä tutkimuksessa käsitellään teidän lapsianne koskevia henkilötietoja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön (EU:n yleinen tietosuoja-astus, 679/2016, ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö) mukaisesti. Seuraavassa kuvataan henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Tässä tutkimuksessa henkilötietojen rekisterinpitäjä on: opinnäytetyön tekijä ja Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Voitte kysyä lisätietoja henkilötietojenne käsittelystä rekisterinpitäjän yhteyshenkilöltä

Rekisterinpitäjän yhteyshenkilön nimi: Aki Sakata-Henttonen
Organisaatio: Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / opiskelija
Puh. |
Sähköposti:

Tutkimuksessa teistä kerätään seuraavia henkilötietoja

Tässä tutkimuksessa opinnäytetyön tekijä observoi ja mahdollisesti äänittää tai videoi soittotunteja. Muita tarvittavia henkilötietoja ovat oppilaiden nimet, yhteystiedot sekä opettajan tuntimuistiinpanot.

Lapsellanne ei ole sopimukseen tai lakisääteiseen tehtävään perustuvaa velvollisuutta osallistua tutkimukseen vaan osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Henkilötietojenne suojausperiaatteet

Oppilaiden tutkimukseen liittyvät nimet, yhteystiedot, muistiinpanot ja tallenteet säilytetään Metropolian tietoturvalisellä verkkolevyllä käyttäjätunnuksen ja salasanan takana. Muistiinpanoja ja tallenteita voivat katsoa vain opinnäytetyön tekijä ja opinnäytetyön vastuuohjaaja. Tallenteita tai muistiinpanoja ei julkaista osana opinnäytetyötä eikä oppilaita voi tunnistaa opinnäytetyön julkaisusta.

Henkilötietojenne käsittelyn tarkoitus

Lasten henkilötietojenne käsittelyn tarkoitus on analysoida opetusmateriaalin toimivuutta.

Henkilötietojenne käsittelyperuste

Käsittelyperuste on suostumus.

Tutkimuksen kesto (henkilötietojenne käsittelyaika)

Tutkimus kestää enintään vuoden 2023 loppuun asti.

Mitä henkilötiedoillenne tapahtuu tutkimuksen päätyttyä?

Kerätyt henkilötiedot ja tallenteet tuhotaan, kun opinnäytetyö on valmis.

Rekisteröitynä teillä on oikeus

Koska henkilötietojanne käsitellään tässä tutkimuksessa, niin olette rekisteröity tutkimuksen aikana muodostuvassa henkilörekisterissä. Rekisteröitynä teillä on oikeus:

- saada informaatiota henkilötietojen käsittelystä
- tarkastaa itseänne koskevat tiedot
- oikaista tietojanne
- poistaa tietonne (esim. jos peruutatte antamanne suostumuksen)
- peruuttaa antamanne henkilötietojen käsittelyä koskeva suostumus
- rajoittaa tietojenne käsittelyä
- rekisterinpitäjän ilmoitusvelvollisuus henkilötietojen oikaisusta, poistosta tai käsittelyn rajoittamisesta
- siirtää tietonne järjestelmästä toiseen
- sallia automaattinen päätöksenteko nimenomaisella suostumuksellanne
- tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, jos katsotte, että henkilötietojanne on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti

Voitte käyttää oikeuksianne ottamalla yhteyttä rekisterinpitäjään.

Henkilötietojen käsittely aineistoa analysoidessa ja tutkimuksen tuloksia raportoitaessa
Teistä kerättyä tietoa ja tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Lopulliset tutkimustulokset raportoidaan ryhmätasolla eikä yksittäisten tutkittavien tunnistaminen ole mahdollista.

Liite 6: Suostumuslomake tutkimukseen osallistumisesta (2 sivua)

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Klarinetinsoiton ja musiikin hahmotustaitojen yhdistäminen taiteen perusopetuksessa

Tutkimuksen toteuttaja: Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy

Tutkija / opinnäytetyöntekijä

Nimi: Aki Sakata-Henttonen

Puh.

Sähköposti:

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja

Titteli: MuT, Lehtori

Nimi: Annu Tuovila

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / Musiikki, opinnäytetyöt, YAMK

Puh.

Sähköposti:

Lasteni _____ on pyydetty osallistumaan yllämainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on kehittää klarinetinsoittoa ja musiikin hahmotustaitoja yhdistävää opetusmateriaalia taiteen perusopetukseen.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, lapseni oikeuksista sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Minua tai lastani ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita lapseni osallistumista tutkimukseen.

Ymmärrän, että lapseni osallistuminen on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, lapsestani keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan lapseni osallistumisen tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös lapseni henkilötietojen käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

_____ / _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.

Tutkimuksen nimi: Klarinetinsoiton ja musiikin hahmotustaitojen yhdistäminen sovituksissa taiteen perusopetuksessa

Tutkimuksen toteuttaja: Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy

Tutkija / opinnäytetyöntekijä

Nimi: Aki Sakata-Henttonen

Puh.

Sähköposti:

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja

Titteli: MuT, Lehtori

Nimi: Annu Tuovila

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / Musiikki, opinnäytetyöt, YAMK

Puh.

Sähköposti:

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllämainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on kehittää klarinetinsoittoa ja musiikin hahmotustaitoja yhdistävää opetusmateriaalia taiteen perusopetukseen.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

Allekirjoitus:

Nimenselvennys:

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.